

3

אור ישראל

קובץ לעניני הלכה ומנהג

• מאנסי ניו יארק •
תשרי תשפ"א • שנה כו גליון א (פא)

הרב חיים שלום דייטש
ראש כולל צמח צדק ירושלים

בעניין האם אפשר לצרף מתפללים ממרפסות כאשר עובר רשות הרבים ביניהם*

74

בשו"ע סימן נ"ה כתב שצירוף משני בתים שרואים אלו את אלו יצא כדיעבד, ויש לדון אם דרך הרבים מפסיקה ביניהם.

מכיוון שכל מקור הצירוף במנין לשני בתים על ידי "רואים אלו את אלו" שאינם בבית אחד, מקורו הוא מזימון לברכת המזון הובא בסימן קצ"ה (ובתשובות הרשב"א מרמה ביניהם), ששם נתחדש (במס' ברכות) צירוף על ידי "רואים אלו את אלו" משני בתים, ושם גופא יש דין שאם עוברת רה"ר באמצע אינם מצטרפים.

והנה כסימן נה בהל' תפילה לא הובא פרט זה של דרך הרבים מפסיקה, אבל בפשטות אם במקור הדין זה מעכב, גם בתפילה יהיה כן. ותמוה דיוק לשונו של אדמו"ר הוקן שלא הזכיר ואפילו לא ציין על כך מאומה שלא כדרכו. ומשמע שפוסק שכתפילה אפשר להצטרף גם בכה"ג.

ואפשר ליישב על ידי יסודו של אדמו"ר הזקן בכמה מקומות (בשיעור פורטו באריכות ונידונו שניים מהם, ריג ו, קסז יז) שמחלק בין קביעות של ברכת הנהנין שעניינה קביעות

מקום לאכול יחד כלשון הגמרא "ניזיל לדוכתא פלן". לבין קביעות של ברכת המצות שעניינה קיבוץ של ציבור לתפילה ולא שייך לקביעות מקום.

לפי זה יש להדגיש, שדרך הרבים מפסיקה רק בזימון לברכת המזון שעניינה קביעות מקום, ורשות הרבים הרי כל עניינה סתירה לקביעות מקום מסויים. ובוהו חובן התמיהה איך מחיצה בין שני בתים איננה חוצצת ורק דרך הרבים מפסיקה והרי כדיני הפסק אין לך חוצץ כמחיצה. אלא שרבים דייקא זה סתירה לקביעות מקום, ולא מצד הפסק שאז מחיצה חוצצת הרבה יותר, אלא רק מצד הקביעות מקום.

אבל לענין תפילה וברכת המצות שאין עניינה קביעות מקום אלא צירוף של ציבור, שם אין רשות הרבים מפסיקה.

וצ"ע מדברי הפרי מגדים שציין בסימן נ"ה (אשל אברהם י"ב) שדרך הרבים מפסיקה גם כתפילה, וצ"ע אם נחלק על יסוד אדמוה"ז בחידושו בכלל במקומות שהוזכרו או מטעם אחר.

L

* נקודות מהשיעור שנמסר מוצאי י"ט ראשון ט"ו ניסן, ע"ד הכותב בלכר.

שומר ה' ... ואת כל הרשעים

בערב ראש השנה בתפלת מנחה קרה אצל הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע שאמר פעם "שומר ה' את כל אוהביו ואת כל הרשעים", והפסיק, ורק אח"כ המשך בסיום הפסוק, (נתיבות קודש, ח"א עמ' קיב)

הרב חיים אבערלאנדער
רב דקהל שארית ישראל ווילעדניק
וראש הכולל אור ישראל

דיני צירוף לגבי תפילה

הנה בתקופה האחרונה שסגרו הבתי כ כל אחד על מרפסת שלו, וסמכו שהוא תפ אנשים שכבר הורגלו בזה המשיכו לעשר סכנה ב"ה, שלא יצטרכו לילך לביהמ"ד לו שלו ויצטרפו כך ויתפללו. אמנם היות שי הענין, באיזה אופנים יש להתיר לכתחילד הדחק כזאת שלא היה מצוי בתי כנסיות א הם שאפי' בשעת הדחק לא מהני.

אם "רואין אלו את א

הנה מקור דבר זה דשייך צירוף של אלו את אלו, מבואר במשנה מס' ברכור (ג) לגבי ברכת הזימון, וז"ל המשנה, חבורות שהיו אוכלות בבית אחד, שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצ לזמון ואם לאו אלו מזמנין לעצמן מזמנין לעצמן. ואיפסק לדינא בשו"ע קצ"ה סעיף א'), והמחבר שם הוסיף קולא, דאפי' אם שתי החבורות הם בתים, מ"מ מצטרפין אהדדי אם רואין א אלו. ומקורו כירושלמי ברכות שם, בתוס' (שם ד"ה שמש) ורא"ש (סי' ל') ראשונים.

שימות הראשונים בזה

א] וצריך לבאר מהו הדין לגבי בציבור, אם מהני ג"כ צירוף למנין ע"י אלו את אלו" כמו בזימון, ובאמת כבו

31 וגם עלול לצאת מזה מכשולות בכמה למעריב וכדו.
32 וע"ע שירת הרשב"ש שם דסובר דאן

הרב מיכאל שלמה אבישוד
 רב קהילת חב"ד רמת בית שמש א'
 ראש כולל להוראה 'יושב אהלים'
 דיין באה"ק ובצרפת

מנייני מרפסות בעידן נגיף הקורונה רח"ל

בו משום שכירת העצם. מן האגף ולפנים - כלפנים, מן האגף ולחוצן - כלחוצן. החלונות ועובי החומה - כלפנים. ע"כ.

ופרש"י מן האגף ולפנים כלפנים - אגף קרי כל מקום הגפת הדלת שהוא חופף ונוקש שם כשסוגרו, דהיינו משפת הפנימית של עובי הפתח, עד מקום הנקישה, שקורין רב"ץ (המקום כמוזות בו נכנסת הדלת). מן האגף ולפנים - דהיינו חוץ העיר ממש כלפנים, ואוכלין שם קדשים קלים. מן האגף ולחוצן כלחוצן - דהיינו מקום הנקישה, ואגף עצמו לא ידעין השתא אי כלפנים אי כלחוצן ובגמרא מפרש ליה. החלונות - שבחומת ירושלים, ועובי ראש החומה בגובה כלפנים, ואף על גב דבעובי השערים לא אמרן הכי - התם כדמפרש טעמא בגמרא: מפני המצורעים. ע"כ.

ובגמרא שם: הא גופא קשיא, אמרת מן האגף ולפנים כלפנים. הא אגף עצמו - כלחוצן. אימא סיפא מן האגף ולחוצן - כלחוצן, הא אגף עצמו - כלפנים! לא קשיא, כאן בשערי עזרה, כאן בשערי ירושלים. דאמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני מה לא נתקדשו שערי ירושלים - מפני שמצורעין מגינין תחתיהן בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים. ואמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני מה לא נתקדשה שער נקנור - מפני שמצורעין עומדין שם ומכניסין בהונות ידם. ע"כ.

וביאור הענין, שמקום עובי הפתח מבפנים, היינו ממקום סגירת הדלת כלפי פנים, כל מקום זה בעובי הפתח נקרא לפנים. וכן מחוץ לדלת כלפי חוץ כל מקום זה בעובי הפתח נקרא חוץ. ולגבי עובי המקום שבו

74 שאלה: מכיוון שהמצב אינו מאפשר לנו להתפלל בבית הכנסת, התחדשו מניינים המתקיימים בין השכנים, כאשר כמה שכנים מצטרפים למנין דרך המרפסת שלהם, או כאשר עומדים בכניסה לבית מבחוצן. והשאלות הנשאלות הן:

(א) האם אפשר לצרף עשרה אנשים למנין באופן כזה שכל אחד עומד במרפסת שלו, או בכניסה לביתו? והאם מותר יהיה לומר דברים שבקדושה באופן זה? שהרי המרפסות והכניסות, הן כל אחת רשות בפני עצמה, ואין עשרה אנשים באותה רשות, והקשר היחיד שיש ביניהם הוא הראיה והשמיעה.

(ב) האם צריכים שכולם יראו את כולם, היינו שכל אחד יראה את כל שאר תשע האנשים המהווים את המנין? או שמספיק בכך שיראו מקצתם? והאם צריך שיראו דוקא את הש"ץ?

(ג) האם אין לחשוש מדברים מטונפים הנמצאים ברחוב, שיפסיקו בין המתפללים, וימנע מהם להצטרף או לענות לדברים שבקדושה?

(ד) האם רשות הרבים, כגון רחוב, מפסיק בין המתפללים ומונע הצטרפות המנין?

תשובה: יש לדון כאן בכמה סוגיות ועניינים, לכן נפרוש בפנינו את הסוגיות השונות, ולאחר מכן ניגש להכרעה להלכה. L

א. מקור דין צירוף מנין

תנן בפסחים (פה, ב) בענין איסור הוצאת קרבן פסח מחוץ לבית: אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותר. ובמוקדשין קוצץ בקופיץ, שאין

5

הדלת עצמה נסגרת קיים ספק, ו בגמרא, וענו ששערי העזרה נ כלפנים, ושערי ירושלים לא נ כלחוצן.

ועוד בגמרא שם: אמר רב רב: וכן לתפלה. ופליגא דרבי יו דאמר רבי יהושע בן לוי: אפיל ברזל אינה מפסקת בין ישר שבשמים.

ופרש"י וכן לתפלה - העו ולפנים מצטרף לעשרה, והעומו אין מצטרף. אינה מפסקת - שאי המקום, שהכל גלוי וידוע לפניו. לפניו. ע"כ.

ולכן העומד מן האגף ולחו עומד בעובי הפתח, הרי הוא מצטרף.

ונחלקו בזה רש"י ותוס'. כנ"ל שמדובר כשאין עשרה להיות עשירי, שאם עומד בתוך ממקום סגירת הדלת ולחוצן הר ואינו מצטרף אליהם. אבל תו לתפילה) ביארו שמדובר באופ כבר מנין של עשרה, והיחיד רוצה להצטרף עמהם בע שבקדושה כגון קדיש וקדושה, בן לוי אין מחיצה מפסיקה והו עמהם, ולרבי יהודה מפסיקה זו לענין להצטרף לעשרה כדי להו בזה לדעתם כו"ע מודו דאין מ וכתבו התוס' שהלכה כר אחר (סוטה לח, ב ד"ה מחיצו התוס' שוב את שיטתם והוס רבינו חננאל הלכה כרבי"ל.

וכן הסכימו רוב הראשונים וכן נפסק להלכה בשו"ע (או")

1 כן ביאר המ"ב סק"ג בדעת ה'
 2 ועיין בציונים מכת"י בשה"צ

6

משאלתנו, בענין אם דרך הרבים שעוברת ביניהם מפסיקה.

ונחכאר לעיל (אות ד') שלדעת רבינו יונה הרי דרך הרבים מפסיקה לצירוף חבורות לדימון, ושהוא היחיד שכתב זאת, וגם הבי"א לא הביא חולק על דבריו. ואף שכתב זאת רק בדין זימון ולא בדין תפילה, מ"מ מכיון שהרשב"א (בדין רואים אלו את אלו, כנ"ל אות ה') והרא"ש (בדין הש"ץ העומד בעובי הפתח, והרא"ש אות ו') למדו מדיני זימון לדיני צירוף מנין, לכן, לכאורה, יש לנו ללמוד משם גם דין הפסק ע"י דרך הרבים, שיפסיק גם בתפילה.

אלא שיש להעיר בזה, שהרי רובם ככולם של הפוסקים שדנו בדין צירוף עשרה למנין, לא כתבו דבר זה שיהא דרך הרבים מפסיק ביניהם, ובראש ובראשונה הרשב"א והרא"ש הנ"ל, שלמדו כמה דינים מזימון ולא כתבו זאת, ואם איתא היה להם לפרש ולא לסתום.

וכן המג"א, ואדה"ז, והפר"ח, והמטה יוסף, והמ"ב (שהוכחו לעיל אות י') לא כתבו זאת. ורק הפמ"ג (סי' נה סקי"ב) כתב שרשות הרבים מפסיקה ביניהם, והוא היחיד מגדולי האחרונים שכתב כן¹⁵, ולא הביא המ"ב דבריו אלו, אף שהביא ממנו ריבוי פרטים אחרים להלכה (ואף מאותו סקי"ב של הפמ"ג) בדינים אלו וצירוף עשרה (סי' נה ס"ג - כ').

וכן אדה"ז, אף שכתב בסי' קצ"ה (ס"א)

להחמיר בספק). ובצואת שאר חיות, הרי צואת הכלב, שהיא המצויה יותר ברחובות, כתב עליה בשו"ע שם (ס"ד) שאם אין בה ריח אין צריך להרחיק. והרי זה מתייבש מהר והריח כלה מהר. ואין להחמיר בספק. ואף שכתוב שם (ס"ה) שצואת חתול היא כצואת אדם, ואסור, מ"מ הרי דרכם של החתולים לעשות צואתם בצדדים ובמקומות מוצנעים וגם דרכם לכסות צואתם, ולכן אין לחוש לזה, ואין להחמיר בספק. ועוד להוסיף צד ספק, שצריך שתהיה הצואה בדיוק בין המתפללים כדי שתפסיק ביניהם, אבל בצדדים אינה מפסיקה.

ולפי כל זה, ובצירוף הטעמים והצדדים ההלכתיים המבוארים לעיל, מוכן שאין לחוש בזה כלל בנידו"ד, והיינו שיכולים להצטרף ולהתפלל במנין במרפסות כלי לחשוש לכל זה. ומ"מ יש לזהר עדיין, דאם רואים להדיא צואה לחה וטריה שיתכן מאוד שיש בה ריח רע, הרי אם אפשר בקלות ישתדלו לכסותה או להתרחק ממנה כדי שלא תפסיק ביניהם. אבל אם הדבר כרוך בטריחה מרובה, יסמכו על הדעה הראשונה להקל, ובלבד שהיו רחוקים ולא יריחו ריחה וגם תהיה מכוסה מעיניהם, כפי המתבאר כל דינים אלה בסי' עט, ע"ש.

76 טו. אם דרך הרבים מפסיקה

והנה, לאחר כל הנ"ל, עוד אחת היא

15 ויש להעיר, שנכון שהפמ"ג גרול וענק, ונכון שהתקבל בליובאוויטש ע"פ השמעה מאמירת אדה"ז דמכריזין בקיע שהלכה כפמ"ג, והמיד נשמע טענה זו, אבל כאן זה לא מספיק. ואף אם נאמר שכאשר היה מול עינינו מחלוקת בין הפמ"ג לחיד"א אולי היינו מעדיפים את הפמ"ג (וכן רצו לפסוק חלק מהרבנים), מ"מ אין לשכוח ריבוי הפעמים שאדה"ז פסק שלא כהפמ"ג, ואף שנכון שבהמדר"ב ציטט אותו כמה פעמים, אבל בשו"ע בפנים הרבה פעמים לא פסק כמותו, ולא ראינו שיאמרו טענה הנ"ל בזה.

ועוד שכאן יש סכרא עצומה, שהרי אדה"ז השמיט כאן בתפילה דין הפסק רשות, ואף שיש שרצו לטעון שהוא משום שאדה"ז רגיל להביא רק הפוסקים שהיו לפניו מ"מ הא גופא קשיא איך אף אחד לא חשב על זה, וכן אדה"ז עצמו, והרי דבריו יתה הדיועים מאוד, וכן הרשב"א והפר"ח ומג"א שלכרו מוימון, ובכ"ז אף אחד מהם לא חשב לכתוב דבר כל כך פשוט. [ובנוסף לזה יש להעיר ברכי הלימוד בשלחנו של רבינו הוקן, שכל דבריו מדייקים בתכלית הדיוק, ואין לומר שהוא רק מביא ומסכם פוסקים אשר היו לפניו, שהרי כמה שנוגע לני"מ ברין, בכל מקום דרכו לטרוח ולכתוב זאת או עכ"פ לציין על כך, ואין לומר שסמך על מקום אחר].

ויש שטענו עוד שהסיבה שלא הביאו זאת הפוסקים משום שזה מקרה רחוק ולא שכיה, אבל השו"ע ושאר הפוסקים הביאו מקרים יותר רחוקים ויותר רחוקים כגון העומד על אסקופת הדלת אם כלפנים או כלחצר, וכי לא יכול היה לזוז קצת ולהיכנס, ובכ"ז יש סעף שלם על זה, ובכ"ז לא הביאו דבר כה פשוט וכה נצרך שהוא יותר שכיה, היינו ענין רשות הרבים המפסיק. והרי חשוב לדעת איך עומדים האנשים, אם צמודים אם רחוקים, אחד מהשני או מהש"ץ, אולי יש מעבר של רבים

ההפסק טיפוף
וד ליתיד אין
כתב רק "אולי"
שכ גוד אחת,
הטעמים הנ"ל.
כתבו כסברתו
באופן זה אין
ה רב סי' צז)
ובשו"ת מנחת

פיר חזינן שאין
וחם של גוים
לכה, וגם אם
מ"מ כאן אי
ה שהרי לחלק
הה ממש (וכי

ביניהם, חזינן
ים הנ"ל ועוד
צדדים להקל
ונוף. שהרי יש
(היינו צואה),
ה הוא לח או
שאינו מפסיק

מבואר שם
ם, ואינו מצוי
אדם ברחובות
שם, שכתבו
הוא שיש שם
וכ"ש כחצה.

כלל ולכן אין
"אומר". ומ"מ הרי
תחילה רוצה לחוש
לכתחילה. ועוד יש
גיד יוסף שליט"א,
נבמ"ב דלא סביר
וכן הבין המג"א
זים.

7

בדין זימון שמפסיק דרך הרבים ביניהם ואינם יכולים להצטרף אף על ידי ראייה, מ"מ לא כתב זאת בס"י נה בדיני צירוף עשרה, אלא רק כתב (סכ"ב) "שאין מחיצה של ברזל מפסיקה וכו' וי"א שצואה וע"ז וכו'" אבל לא כתב "דרך הרבים". וא"כ משמע להדיא דלא למד מהתם להכא דין זה.

והנה, החיד"א (במחזיק ברכה סק"א, הובא בשע"ת סקט"ו) כתב להדיא שאף שיש מעבר לרבים ביניהם מ"מ מצטרפים כדין מראה פניו דרך החלוק¹⁶, ויש לסמוך על הפוסקים כדי שלא יתבטלו מקדיש וקדושה. ע"ש.

ווי"ל הביאור כזה, דהרי שורש הדין דהפסק דרך הרבים הוא במס' ב"ב כמבואר לעיל (אות ג'), ושם לא מנו לענין זימון ולא

לענין תפילה. אבל מנו כמה וכמה דברים אחרים שבהם מפסיק רשות הרבים. ועוד שהרי מהרשב"ם שם בסוגיא (שם נה ע"א וע"ב, נו ע"א) מבואר היטב מאי טעמא מפסיק בדינים אלו, משום דניכר שיש כאן הפסק וחילוק, כגון בחיוב פאה שניכר שיש כאן ב' שדות על ידי שעובר דרך הרבים ביניהם, וכן לשאר הדינים המבוארים שם, ע"ש בדבריו¹⁷.

ולכן י"ל, דהטעם שרבינו יונה למד דין זה בזימון הוא ג"כ משום שניכר שיש כאן הפסק וחילוק בין ב' החבורות, שהרי כל שורש דין הזימון אינו אלא בג' שאכלו וקבעו יחד דוקא, ועוד שכאן יכלו כל חבורה לברך בפני עצמם, ודי לנו בהיתרים שנאמרו להדיא בצירופם אף כאשר לא אכלו יחד, ואין אנו יכולים להדוש עוד היתר דהפסק רשות הרבים, שהרי לא פירשו זאת במס' ברכות (כמבואר לעיל באות

באמצע וכו'. אלא דאי שהוא בדוקא שלא הביאהו, ומשום דפשוט דלית לן בה. ולא היו צריכים להכות לפמ"ג שיהיה זאת. והרי הבי"א לא הביא כלל את הרשב"א אלא הביא את האורחות חיים כשם רב האי גאון, ושם לא כתב בלשון 'אפשר' אלא הוא פסק ברור בלי ספק שמצטרפים בראייה, ולכן לא הביא את הרשב"א (למרות שמביא דבריו מאותה חשוכה כעסיים הצמחים).

ואדה"ז לומר כך בפשטו דהעיקר שמראה פניו, וא"כ חוינן שפיר דלא למדו זאת רק מוימון. ולכן אין לרמות לוימון בכל פריטיו. ועוד שכדמשך מדובר ששומע הקהל אפילו בכמה בתים הפסק, וככל זאת לא כתבו מקרה פשוט של הי"ד המפסיק בינם שלא יצטרפו בגלל זה.

ולכן חדינן שפיר שזה שלא הדגישו הפוסקים כלל בשום מקום ענין זה דרשות הרבים המפסיק, ורק כתבו שהעיקר שהראייה מחברת ביניהם, היא השמטה מכוונת ובדוקא. שהרי זה פלא ריש כזה סברא עצומה. וגם אלו שרצו להחמיר מחדים שזה פלא עצום ושיש בזה סברא עצומה, ובעיקר בדברי אדה"ז, ואיל להם תירין אתר על זה, אלא שהם טוענים שאי אפשר ע"פ סברא לחדש ולהיכנס לספק ברכה לבטלה גנד הפמ"ג. אבל מכל הנ"ל חוינן שפיר שאין זה נקרא לחדש אלא זהו פשט ההלכה לכל הפוסקים, וכן דעת אדה"ז, ולכן יש לנו לסמוך על זה בשופי, שהרי דוקא הפמ"ג הוא העומד כאן בגדר חידוש. כנלענ"ד. ודרי"ק.

16 ויש שרצו לפרש דברי החיד"א שכונתו לומר "שאף שיש דרך של רבים ביניהם ולכאורה יכלו לצאת שם להתפלל, מ"מ כיון שהמקום היה צר לא יכלו לצאת לשם". ולא ג"ל כלל לפרש כן דבריו שהרי וכי אין עוד מקומות יותר מרובים בסביבתם. אלא שמכיון שהמקום היחיד שמוחר להם לצאת אליו הוא צר לכן לא אמר להם לצאת לשם. ובכ"ז החיר. והרי סוף סוף דרך הרבים עוברת ביניהם, וא"כ שפיר י"ל שהחיר אף בזה. ונדמה לעוד אחרונים למדו כן.

17 א) נה ע"א ד"ה אבל לענין, דמהלשון שכתב בסוף "וסברא כעלמא הוא דחוקה מעלייתא כענין שיתחיק בכל השדות" ניתן לדייק שההפסק הועיל בזה ששתי השדות נחלקות על ידו, ולכן כענין שיתחיק בשניהם, וכלי ההפסק היה מספיק בזה שהחויק כשרה אחת בלבד. והסברא היא שניכר שיש כאן הפסק וחילוק. ב) נה ע"ב ד"ה וחכמים מטמאים, חוינן להדיא דכאשר אין סברא לחלק משום שלא מועיל אותו הפסק לשנות הדין, ואין ניכר ההפסק והחילוק לגבי אותו דין, אז חכמים לא מחשיבים ההפסק כמחלק רשויות. ג) שם ד"ה ספק ביאה טהור, גם שם הוא כנ"ל, ועוד ומבואר היטב בדבריו הוצאת שבת כיון שהחשיבות היא הרשות מצד חשיבת בני אדם לכן נחלקו בזה אם מועיל ההפסק לחלק הרשויות או לא. ד) נו ע"א עיין היטב בארבעת הדיבורים הראשונים שגם כאן צריך סברא חזקה כדי לחלק בין הרשויות כגון אם יש חיוב חטאת או לא.

ולכן מכל הנ"ל ברור דהבר שרק כאשר יש ג"מ בדין או סברא חזקה לחלק משום שניכר ההפסק והחילוק, רק אז אמרנן שרשות הרבים (או דרך הרבים) מפסיק בין הרשויות. ע"ש היטב. ודרי"ק.

ה') והרי יש כאן הפסק וחילוק גו כאשר דרך הרבים עובר ביניהם. מהראשונים (כן דעת הרמב"ן שב לפיכך, ועיין בביה"ל ס"י קצה חבורות ולא קיי"ל כוותיה) ה בהיתרים שנאמרו להדיא בזימון, כלל ההיתר דרואין אלו את אלו, יחדשו כאן היתר נוסף. וי"ל ש שבדיני צירוף לזימון מצינן הגבלות, כגון שיכנסו על דעת זה שיהיה דוקא שמש שמחבר ו כמבואר לעיל (אות י"ב), משום גדול לומר שב' חבורות שלא אכל יוכלו להצטרף לזימון. ואין לחדי אבל בדין צירוף למנין, אין שדרך הרבים מחלק ביניהם, שה ניכר שיש כאן הפסק וחילוק ל ואין זה כדין זימון, דשם עצם ה בג' שאכלו יחד וקבעו יחד סו ואחר כך באה פעולת הזימון, האכילה, והיינו דהזימון תלוי האכילה שהיה לפני כן. אבל עשרה למנין אין זה תלוי בדב ולא שום מעשה אחר, ולא בעינן כאותו רגע ממש שרוצים להתפלל, כאן ועכשיו מת הצירוף, ואין זה תלוי בדבר ז הדין הרי דין הצירוף עצמו רגע, דעכשיו עומדים לה להצטרף. וכיון שביארנו לעיל ע"י ראייה להלכה, וכן נקטינן למה נאמר שתפסיק ביניהם רע אינו ניכר כאן ההפסק והחילוי וא"כ למה נחדש עוד הגבל הפוסקים¹⁸ (פרט לפמ"ג כנ"י ועוד יש להוסיף לכל זה כמו שמבואר בדיני רשויות,

18 וגם כפסק"ת אות כ"ב ל האחרונים שציין אליהם שם, ומובן ש דורשני, ולכאורה פשיטא דלית לן בו

8

מה וכמה דברים הרבים. ועוד שהרי זה ע"א וע"ב, נו מא מפסיק בדינים אן הפסק וחילוק, ז כאן ב' שדות על יניהם, וכן לשאר ז בדבריו¹⁷.

ו: יונה למד דין זה ו' שיש כאן הפסק הרי כל שורש דין וקבעו יחד דוקא, לברך בפני עצמם, זדיא בצירופם אף אנו יכולים לחדש זרבים, שהרי לא זבואר לעיל באות

לחכות לפמ"ג שיחדש 'א כתב בלשון 'אפשר אותה חשובה בסעיפים

לכן אין לדמות לזימון

וט של הדין המפסיק

ק. ורק כתבו שהעיקר

ואיל להם תירוק אחר אבל מכל הנ"ל חזין על זה בשופר, שהרי

זורה יכלו לצאת שם אין עוד מקומות יותר ס לצאת לשם. ובכ"ז ים למדו כן.

א בעינן שיחזיק בכל זם, ובלי ההפסק היה ז' החכמים מטמאים, | החילוק לבני אותו . ועוד דמבואר היטב . פסק לחלק הרשויות זין הרשויות כגון אם

פסק החילוק, רק אז

ה') והרי יש כאן הפסק וחילוק גדול ביניהם כאשר דרך הרבים עובר ביניהם. והרי חלק מהראשונים (כן דעת הרמב"ן שם מה. ד"ה לפיכך, ועיין בביה"ל סי' קצה ד"ה שתי חבורות ולא קיי"ל כוותיה) החמירו אף בהיתרים שנאמרו להדיא בזימון, ולא קיבלו כלל ההיתר דרואין אלו את אלו, וכ"ש שלא יחדשו כאן היתר נוסף. וי"ל שהוא הטעם שבדיני צירוף לזימון מצינן כמה וכמה הגבלות, כגון שיכנסו על דעת זה מתחילה או שיהיה דוקא שמש שמחבר ביניהם וכי' כמבואר לעיל (אות י"ב), משום שהוא חידוש גדול לומר שב' חבורות שלא אכלו יחד ממש, ויכלו להצטרף לזימון. ואין לחדש יותר.

אבל בדין צירוף למנין, אין סברא לומר שדרך הרבים מחלק ביניהם, שהרי במה יהיה ניכר שיש כאן הפסק וחילוק לענין הצירוף. ואין זה כדין זימון, דשם עצם הדין אינו אלא כג' שאכלו יחד וקבעו יחד סעודתם, כנ"ל, ואחר כך באה פעולת הזימון, לאחר מעשה האכילה, והיינו דהזימון חלוי באופן מעשה האכילה שהיה לפני כן. אבל כאן בצירוף עשרה למנין אין זה תלוי בדבר שהיה לפני ולא שום מעשה אחר, ולא בעינן קביעות, אלא באותו רגע ממש שרוצים להצטרף כדי להתפלל, כאן ועכשיו מתחילה פעולת הצירוף, ואין זה תלוי בדבר אחר. וגם מצד הדין הרי דין הצירוף עצמו מתחיל מאותו רגע, דעכשיו עומדים להתפלל ורוצים להצטרף. וכיון שביארנו לעיל שמהני צירוף ע"י ראייה להלכה, וכן נקטינן למעשה, א"כ למה נאמר שתפסיק ביניהם רשות הרבים, הרי אינו ניכר כאן ההפסק והחילוק שנעשה ע"ז. וא"כ למה נחדש עוד הגבלה שלא כתובה הפוסקים¹⁸ (פרט לפמ"ג כנ"ל).

ועוד יש להוסיף לכל זה מסברא, שהרי כמו שמבואר בדיני רשויות, שמעל לעשרה

טפחים לא הוי רשות הרבים אלא מקום פטור, א"כ גם כאן בענין התפילה במרפסות, כיון שרובן ככולן של המרפסות הן למעלה מעשרה טפחים, י"ל שהאוויר שביניהם אינו מפסיק דאינו אוויר של רשות הרבים. כנלענ"ד. ודו"ק.

ך. מזו. העולה מכל הנ"ל למעשה
ההכרעה למעשה:

(א) אפשר לצרף עשרה למנין ע"י ראייה, גם כאשר הם עומדים ברשויות נפרדות, ורואים אלו ואלו. ודבר זה נכון הן לבני אשכנז, הן לאנ"ש, והן לבני ספרד (שיש להם לסמוך על הבנת הפר"ח והמטה יוסף ושאר פוסקים כהבנת השו"ע).

ואם ישנם כבר עשרה אנשים המהווים מנין יחד, סגי בזה שרואה אחד מהם או אפילו שאינו רואה אלא שומע את הש"ץ ונחשב מתפלל עם הציבור.

ואם שומע קול הציבור שעונה דברים שבקדושה יכול לענות עמהם, אף שאינו רואה אותם ואינו שומע את הש"ץ [וראה לעיל באות י"ג].

(ב) עשרה האנשים המהווים את המנין, לכתחילה, צריכים לראות כל אחד מהם דוקא את הש"ץ. ואם הדבר אינו אפשרי, יסתפקו בזה שרואים מקצתם את מקצתם, ולא יבטלו מנין בגלל זה.

(ג) אין לחוש להפסק ע"ז, גם אם נודע שיש שם ע"ז ממש, די ש לסמוך על הפוסקים שכתבו שאין זה אלא זהירות לכת'. וכן הדין בצואה, דאין לחוש כלל.

(ד) גם אם רשות הרבים מפרידה ביניהם, אין לחוש להפסק משום זה, שהרי לא כתבוהו הפוסקים, ואין לזה אחיזה ומקור. ולכן יכולים להצטרף אף משני צדדי הרחוב, ע"י ראייה כנ"ל.

¹⁸ וגם בפסק"ת אות כ"ב לא כתב אלא בלשון "ראוי ליהדר" שלא תפסיק רשות ביניהם, והוא ע"פ תשובות האחרונים שציין אליהם שם, ומובן שאין הדבר מבוסס כל צדכו, ולא כתבוהו גדולי האחרונים, פרט לפמ"ג כנ"ל, וזה אומר דורשני, ולכאורה פשיטא דליח לן בה, כבשנים. דר"ק.

הרב גבריאל יהודה אילאוויטש מרוץ בבני ברק

צירוף למנין וקריאת התורה דרך החלונות

בס"ד ה' ניסן חש"פ

76 בענין השאלה העומדת כעת על הפרק, כאשר בעקבות המצב נמנע מלהתאסף ולהתפלל בציבור, ונשאלה השאלה, האם יכולים להצטרף למנין על ידי שכל אחד יתפלל ליד חלון ביתו, ויצטרפו עשרה אנשים שיראו זה את זה דרך החלון, כשביניהם מפסיק הרחבה שבין הבניינים.

א. מקור הדין בשו"ע אור"ח סי' נה סי"ד - "מי שעומד אחורי בהכ"נ וביניהם חלון, אפילו גבוה כמה קומות, אפילו אינו רחב ארבע, ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה", ומקורו בב"י בשם ארחות חיים בשם רב האי גאון, ובביאור הגר"א הביא שכן כתב גם כתשו"ר הרשב"א (סי' צו) והביא ראייה ממה שמצינו בדין זימון דאם רואין אלו את אלו מצטרפים, אמנם לדינא כתב במ"ב

ד"יותר טוב אם בנקל הוא לו לירד לבהכ"נ - שירד", משום דיש חולקים על עיקר דין זה דמהני רואים, ובשעה"צ ציין לדברי הגר"א שכתב דיש לדחות כל הראיות, ולשו"ת משכנות יעקב (סי' עה) שהאריך בזה [וע"ע בבה"ל סי' קצה שהביא את דברי הרשב"ש בס"י לו והרא"ה שהולקים גם על דין צירוף בזימון כשאין בכל חבורה כשיעור], ושגם הרשב"א בתשובה הנ"ל כתב דבריו רק בדרך אפשר. ובמ"ב סקנ"ז כתב שרק כשעת הדחק יש לסמוך להקל [וע"י בהערה].

ועכ"פ לעניינינו לכאורה יכולים לסמוך על המקילים, כיון שהוא שעת הדחק - שאין יכולים להתאסף יחד, אלא דאולי מן הראוי שהש"ץ יתנה - שאם ההלכה שאי אפשר להצטרף תהא תפלתו נדבה [ובלא"ה כתב במ"ב סי' קכד סקי"ט שיתנה כן משום שמא

1 וכן בבה"ל [סי"ג ד"ה ולחון] כתב לענין הא דהעומד תוך הפתח מן האגף ולחון כלחון - "ואם רואין אלו את אלו יוכלו להצטרף אפילו עומדים לגמרי לחון דומיא דמה שהקל המחבר לקמן בסעיף י"ד [פ"ר"ח וכן משמע מפמ"ג] ולכתלה יותר טוב להחמיר בזה שיכנסו לפניו, דקולא זו דמהני רואין אלו את אלו לענין צירוף כמו לענין בהמ"ז לקמן בסימן קצ"ה נובע מתשובת הרשב"א בסימן צ"ו והוא לא כתב שם זה רק בדרך אפשר, ובמשנה ברורה ס"ק נו - "כתב הפמ"ג דהייא דסעיף י"ז וי"ח וי"ט מירי בשאיתן רואין זה את זה דברואין זה את זה אפילו בשני בתים ממש מצטרפין דומיא דזימון לקמן בס"י קצ"ה, ויש מחמירין אפילו ברואין, ובמקום הדחק אפשר שיש להקל", וכן ציין לזה בסקנ"ד וגם בסקמ"ח הביא דיש בזה מחלוקת, ולכאורה צ"ע דבמ"ב סקנ"ב הנ"ל כתב רק דאם בנקל לו לירד יוד, ומשמע דאם אינו בנקל יכול לסמוך בשופי על פסק המחבר, ואילו בביאור הלכה פתם דלכתחילה יחמיר, ובפשטות הכוונה דגם אינו בנקל יש להחמיר, וביותר בסקנ"ז כתב דרק בשעת הדחק יש להקל, וכפי הגר"א דבציור דהמחבר דמראה להם פניו דרך החלון, שמקורו מדברי רב האי גאון [ולא הביא כלל מקורו מדין רואין אלו את אלו דזימון]. נקט טפי להקל, כיון דמפורש בדברי הגאון כן, ויתכן דיש בזה טעם מיוחד להקל - כשמראה פניו דרך החלון של בית הכנסת, דעיי"ז נטפל טפי ומצטרף לעומדים בבהכ"נ [וע"ע בערוך השולחן סי' כ מה שביאר בזה, והנה יש שפירשו דשם מירי דוקא כשמכניס ראשו ורובו דרך החלון או עכ"פ ראשו (ע"י ח"א כלל ל ובמחזיק ברכה באורן), אבל מדברי המ"ב מבואר דסגי במה שרואה לחתן], משא"כ בשאר אופנים של רואים אלו את אלו, דהמקור להקל בזה הוא רק מדברי הרשב"א שכתב כן בלשון אפשר, החמיר טפי, וע"ע. [ועיין במחזיק ברכה סק"ח שהביא ממהיריק"ש שחילק בין היכא דיכול לבוא ולהצטרף דבזה לא מהני מה שמראה פניו לבין היכא דאיתו יכול לבא ודבה מצטרף על ידי שרואין אלו את אלו (ובזה ביאר הא דמשמע בכמה הלכות בסימן זה דלא מהני צירוף מבי' מקומות, ודוחק לומר דכל זה מירי כאין רואין אלו את אלו), ועל פי זה דן שם במתב"ר סק"א (והובא בשערי תשובה) לענין הלאואריטו, דיש להקל מטעם זה, ולפי דבריו לכאורה גם בגדרן דידן יש להקל, אמנם כמשנה ברורה לא הזכיר כלל חילוק בזה, ומשמע דמקום הצורך יש להקל - מעיקר הדין - גם באופן שהיו יכולים לבא ולהצטרף. ובשרית שבט הלוי ח"ט סי' כ דן בענין זה והביא דעת הערוך השולחן וצידד להחמיר דלא מהני רואים זה את זה, ולפלא שלא הזכיר כלל מדברי האחרונים הפ"ח והמ"ב שהקילו לדינא דמצטרף כשרואים זה את זה.

2 וטעמו משום דברמב"ם פ"ג ממ במגן גיבורים שכתב "ולפע"ד אין עניינו בעצם מבואר כאן דכהני צירוף ע"י שראו דכשמפסיק רה"ר גרע טפי, והט"ו ביאר מבואר דדוקא כשקבוע בימות החמה וביי וע"ע במשנה ברורה סימן רעג ס"ק ז מקומו, והיינו דוקא כשאין שבל היחיד. פסיקא ליה להקל, וכמו שצידד הא"ר כאן 3 ואף שבין דירה לדירה עובר חז הוא כדן שבל היחיד [מה שאינו מוכרח לצרף אותם - דהיינו דרך החלונות - אין מעיל הצירוף דרך החלון, ממה שבצד ה: שבאיזה צד שיהיה עובר ביניהם שבל ה אפילו מצד אחר, ואטו אם לפני תצי החל ולכאורה יש להקשות על זה דהנה הרביתו גם הצירוף של שמש המשמש לשניהם, ו הטעם משום שעיי"ז נוצר הפרדה גדולה נ סתירה, דכשבאנו לצרף ע"י השמש אמנם דהשמש משמש לשניהם], מופסק ע"י רה אבל לענין הצירוף דרואים שפיר יועיל, כיו לצרף משני בניינים שאין שום מעבר בינו

לקרוא לתורה למי שאינו עומד ליד הספר תורה

בס"ד י"א ניסן תש"פ

76

למעשה הנהיגו בשכונותינו על פי הוראת כמה רבנים שליט"א לקיים מנין עם קריאת התורה בכרכה [וכפי הנראה סמכו דמהני צירוף גם כשמפסיק שביל היחיד, לענין למעלה מעשרה¹⁴, וגם לא חששו למש"כ לעיל באות ז' לרזן אי מהני בכה"ג רואין דרואין], ומכיון שרק הבעל קורא עמד במקום הספר תורה, קראו לעליות לאלו העומדים בחלונות כתייהם, שיברכו הברכה ממקומם¹⁵.

הנהגה בשו"ע סי' קמא ס"ב [ומקורו כרא"ש ובריב"ש ועוד, כמוכא בב"י] מבואר שאם אינו קורא עם הש"ץ [מתוך הכתב - מ"ב סק"ט] הוי ברכה לבטלה, וכתב בכה"ל דגם הרמ"א שהביא בס"י קלט שנהגו לקרוא לתורה גם סומא, מודה בזה, דרק בסומא ועם הארץ הקילו משום "דאם לא יקראום לעולם איכא כיסופא טובא וגם אתו לאנצויי, אבל בנידון דידן שהוא בקי בקריאה בודאי מחוייב לומר עם הש"ץ, דהא כבר כתב בעצמו בדרכי משה שלא נראה לו דברי מהרי"ל אלא דברי הבי"ה שהביא בשם כמה ראשונים דאם אינו יכול לקרות עם הש"ץ אין יכולין לקרותו לתורה". והביא שכן דעת החיי אדם ושערי אפרים, ולדבריו צ"ע בנדון דידן, דלכאורה אינו בגדר שעת הדחק, שהרי יתכן שהקורא עצמו יקבל את כל העליות, או שיחלקו לכמה שיקבלו עליות ויקראו בעצמם [כמו שראיתי במכתב הגרש"ד גרוס שליט"א], וא"כ לכאורה הוי ברכה לבטלה כפסק השו"ע.

אמנם גם אי נימא לדמות נדון זה לשעת הדחק, וכמו שקורים לתורה לסומא ועם הארץ

שאינן יודעים לקרוא, או דנסמוך על דעת הט"ז האוחזו בשיטת המהרי"ל והמשאת בנימין שאין העולה צריך לקרוא מתוך הכתב, מכל מקום יש לעיין, האם מועיל סברא זו גם באופן שאותו שמברך על התורה נמצא בריחוק מקום מהספר תורה ואינו "עולה" לתורה כלל.

והנהגה בביאור עיקר שיטת הסוברים שגם אם העולה אינו יכול לקרות מברך, וכתבו דהוא משום דשומע כעונה, תמה בביאור הלכה שם, דהא כל הציבור שומעים, ומ"מ אין מברכים, וכמה עדיף זה העולה שיברך על שמיעתו, וכתב - "ובדוחק יש ליישב להט"ז דהש"ץ אינו מכוין להוציא רק העולה שקורא בשבילו וכמו שכתבו התוספות שהחקיניו כן כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע ולשאר הצבור אינו רק שמיעה בעלמא [שאינו מכוין הש"ץ כלל להוציאם ולא שייך בזה שומע כעונה ממש לדידהו] ולהכי שייך כרכה לגבי ידיה ולא לדידהו", והיינו דנתחדש שזה העולה הוא יוצא ידי הקריאה בדרגה אחרת של שומע כעונה, ובהשקפה ראשונה היה נראה, דלפי זה יכולים לבחור את מי שירצו שהוא יצא בדרגה של שומע כעונה ויברך על זה, ואין צריך בזה שום תנאי נוסף.

אך באמת נראה דזה אינו, דהנה חז"ל תיקנו לקרוא שבעה קרואים לתורה בשבת [ובחול שלשה, עי' ב"ק פב. שזה תקנת עזרא], וזה היה גם בזמן המשנה שרק הפותח והחותם בתורה היו מברכים, והנה בזמן שכל עולה היה קורא בעצמו בקול רם, היה אפשר לומר דהגדרתו כ"קורא" לתורה, הוא בזה שהוא קורא ומוציא הרבים, אבל בזמנינו

14 [ועי' מש"כ בזה לעיל בהערה 5], וגם באופן שהספר תורה למטה, נאמר שכלפי הס"ת עצמה אין כאן הפסק כיון שהיא בתוך השביל [וכעין מש"כ לעיל בהערה 4 לענין כשהמנין בתוך השביל], ולענין צירוף עצם המנין זה לזה מהני כשהוא למעלה מ".
15 ובמכתב הגר"מ שטתבוך שליט"א, הורה שלענין נשיאות כפיים יצאו הכהנים, כשום דעיקר דין רואים אינו מוסכם, וכן מהאי טעמא יתנה הש"ץ בדבדה [וגם באופן שאין מפסיק שכל], ולענין קריאת התורה הורה לעלות לתורה

שנהגו שהש"ץ קורא הכל, יש לעי' נחשב לעולה, ולכאורה גם בזה תהי מחלוקת שמצינו לענין ברכה, דלפ השו"ע חשיב עולה רק אם קורא ב הש"ץ¹⁶, ולפי שיטת הט"ז וסייעתו, אינו קורא ביחד עם הש"ץ נחשב ל דהא סוברים שאפשר לקרוא לתורה כ יודע לקרות כלל, ומתקיים בכך תקנת של שבעה קרואים.

אלא דיש לרזן מה הוא התגד "עולה" לתורה, וזה בודאי פשוט המציאות שהוא מברך - נותן עי

בכרכה, אפילו באופן שמפסיק שביל [נשבוה צר לא פסיקא ליה סברא זו, ועי' מש"כ לעיל], וצ"ע הפסק השביל, וכפי הנראה בכדי שלא לשנות א 16 והנה באמת בעיקר שיטת הרא"ש והר"ם תמה בשו"ע משאת בנימין סימן סב, חז"ל "ויש דהא לדידה נמי שהעולה קורא בנחת ע"כ צ"ל ל לברך שהרי בקריאת עצמו שכנתו אינו מוציא א אחרים ידי חובתן שהרי יחיד הקורא בתורה לה אחרים י"ח מברך העולה", והיא תמיהה עצומה שהו"ל תיקנו לברך על התורה בקריאה בציבור, ו העולה הוא שמברך את הברכה על קריאה זו אן אלא דהרא"ש הבין בפשיטות דמכלי שקרא בתו כלל, דמהותו של עולה לתורה לקרות היינו עכ' [חז"ל הריב"ש שם "ואין דאחרים עולים כלל כיון הקנה קבועה. לפי שאין קריאת מי שאינו יודע על הנהגה כרא"ש וריב"ש הנ"ל כתבו להביא ראי עומד וקורא יורשב ועומד וקורא יורשב ואפי' ז' בתורה בפחות מעשרה אלא מיירי שאין יודע לק בתורה דהויא ברכה לבטלה דאם היה מותר ש פעמים", וכן כתב הריב"ש שם. וכמשאת בנימין כלל, דאדמקשו לדברי המתירין תיקשי נמי לדידו וא"כ כימי התוספתא שלא היה נהגין לברך הע ברכה אחרונה יקשה וכי לא טוב יותר שיעלה ז ראשון ואחרון משום ברכה ראשונה ואחרונה זו לך למימר דודאי אין הכי נמי דבהכי עדיף טפי ז גברי. הכי נמי לדברי המתירין נמי תתירן הכי ולו אחד בייך. סובר הרא"ש דכשאינו קורא ביחד עב לבטלה, אבל לא דעיקר סברת הרא"ש הוא רק נ והנה באמת מפשטות לשון הרא"ש "ולא הנ"ל, אלא דהברכה היא אך ורק על הקריאה המשמעות של הקריאה בלחש - לברך עליה (שג שאין לברך כשאנו קורא, הכי נמי שאין עליה ע אז לא היה עליו שם עולה כלל.

11

שנהגו שהש"ץ קורא הכל, יש לעיין במה נחשב לעולה, ולכאורה גם כזה תהיה אותה מחלוקת שמצינו לענין ברכה, דלפי שיטת השו"ע חשיב עולה רק אם קורא ביחד עם השו"ץ¹⁶, ולפי שיטת הט"ז וסייעתו, גם אם אינו קורא ביחד עם השו"ץ נחשב ל"עולה", דהא טוברים שאפשר לקרוא לתורה מי שאינו יודע לקרות כלל, ומתקיים בכך תקנת חכמים של שבעה קרואים.

"עולה", שהרי לפי דין המשנה, היה רק הפותח והחותם בחורה מברך, ומ"מ לכאורה גם אם היו רוצים לנהוג כמו היום - שרק השו"ץ קורא, היה מתקיים תקנת הקרואים ע"י שבעה "עולים", וכן מבואר במשנה ברורה סימן קמג סקכ"ט לענין אם התחילו לקרות בתורה ואח"כ נמצא בה טעות ואין שם ס"ת אחרת, ד"א דגמרין ז' קרואים ומברכין לפניו ולאחריה - והדגול מרכבה כתב דאין להרבות בברכות באופן זה וכן כתב בשערי אפרים שער ו' אות ס"א, אלא ישלים עם העולה הזה שנמצא אצלו הטעות הפרשה שלו ולא יברך ברכה אחרונה, רק יעמוד שם

7c אלא דיש לרזן מה הוא ההגדרה של "עולה" לתורה, וזה בודאי פשוט, שלא המציאות שהוא מברך - נותן עליו שם

בברכה, אפילו באופן שמפסיק שכל [שבוה צריך להגיע לחידוש שלמעלה מעשרה אין זה מפסיק דנראה מדבריו דבעצם לא פסיקא ליה סברא זו, ועי' משי"כ לעיל], וצ"ע למה לא חשש לזה לכרכה לבטלה [אפילו כשנוסף על זה החשש משום הפסק השביל], וכפי הנראה בכדי שלא לשנות את סדר הקריאת התורה הרגיל.

¹⁶ והנה באמת בעיקר שיטת הרא"ש והריב"ש וסייעתם, שאם אין העולה קורא בלחש מתוך הכתב היי ברכה לבטלה, חמה כשורח משאת בנימין סימן סב, ה"ל "חמה על הרא"ש שכתב ולא מסתבר שיברך העולה על קריאת השו"ץ דהא לדידה נמי שהעולה קורא בנחת ע"כ צ"ל שהעולה מברך על קריאת השו"ץ דעל קריאת עצמו שקורא בנחת אי אפשר לברך שהרי בקריאת עצמו שבנחת אינו מוציא אתרים ידי חובתן וברכה זו לא נתקנה כשביל כבוד התורה אלא כשמוציא אתרים ידי חובתן שהרי יחיד הקורא בתורה להוציא את עצמו אינו רשאי לברך אלא על כרחך אקריאת השו"ץ שמציא אתרים י"ח מברך העולה", היא תמיהה עצומה לכאורה, ואולי יש לומר, דאין הכי נמי, דהברכה היא על קריאת הציבור, שחז"ל חייגו לברך על התורה בקריאה בציבור, וכיון שיש תקנה של שבעה קרואים, מתאים לברך על כל עליו כפי עצמו, והעולה הוא שמברך את הברכה על קריאה זו אע"פ שהשו"ץ קורא [וכמו בקריאת המגילה שאחד יכול לברך והשני קורא] אלא דהרא"ש הבין בפשיטות דמבלי שיקרא בתורה, אין נקרא עליו שם "עולה לתורה" ואין מתקיים בו תקנת שבעה קרואים כלל, ודמותו של עולה לתורה לקרות היינו עכ"פ בכה שעולה לקרות בתורה, גם אם אינו מוציא בקריאה זו את הרכיב [ה"ל הריב"ש שם "ואין האחרים עולים כלל כיון שאינו יודע לקרות ואף על פי שהקנת חז"ל שיקראו שבעה בתורה היא תקנה כפועה. לפי שאין קריאת מי שאינו יודע לקרות מתוך הספר קריאה של כלום"].

והנה ברא"ש וריב"ש ה"ל כתבו להביא ראיה לשיטתם, מהתוספתא ה"ל "כני הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ורושב ועומד וקורא ורושב ואפי"ו פעמים", - והיאך מירי שאין להם מי שיקרא אלא חד והלא אין קורין בתורה בפחות מעשרה אלא מירי שאין יודע לקרות חו היא ראיה לכה שכתבתי לעיל דמי שאינו יודע לקרות שלא יעלה בתורה דוריא ברכה לבטלה דאם היה מותר שיעלה וברך והחזן יקרא טוב היה יותר כענין זה מכה שיקרא אחד שבעה פעמים, וכן כתב הריב"ש שם, ובמשאת בנימין שם כתב "ואני חמה עליהם דמה שהביאו ראייה מן התוספתא אינה ראיה כלל, דאדמקשו לדברי המתירין חוקים נמי לדידהו דמידו טעמא של האוסרין אלא משום ברכת התורה דהוי ברכה לבטלה, וא"כ בימי התוספתא שלא היה נוהגין לברך העולין לס"ת רק הראשון שהיה מברך ברכה ראשונה יקשה וכי לא טוב יותר שיעלה ז' גברי זה אחר זה ואף על גב דלא ידעי למקרי רק שהשו"ץ יהיה העולה ראשון ואחרון משום ברכה ראשונה ואחרונה זה ודאי עדיף ואיכא היכרא טפי מכה שהתון עומד ורושב. אלא מאי אית לך למימר דודאי אין הכי נמי דבהכי עדיף טפי אלא שהתנא רבוהא אשמעינן שאפי"ו ברושב ועומד סניא מכ"ש כשעולין ז' גברי. הכי נמי לדברי המתירין נמי תתירין הכי ולפיכך אין ראיה מזאת התוספתא כלל, ולהג"ל נוחא היטב, דגם לפני שכל אחד בידך, טובר הרא"ש דכשאינו קורא ביחד עם השו"ץ אין עליו שם עולה, אלא דהאידנא כמילא יש כזה גם משום ברכה לבטלה, אבל לא דעיקר סברת הרא"ש הוא רק משום ברכה לבטלה.

והנה באמת מפשטות לשון הרא"ש "ולא מסתבר שהוא יברך על קריאת שליח צבור", נראה לכאורה ולא כמהלך ה"ל, אלא דהברכה היא אך ורק על הקריאה שלו, ועי' בשו"ת צמת צדק אות ס"ו לה ססק"ו מה שכתב עוד לבאר המשמעות של הקריאה בלחש - לברך עליה (שנחשקה בזה המשאת בנימין), ומ"מ נראה דגם זה אמת, דלפי שיטת הרא"ש שאין לברך כשאינו קורא, הכי נמי שאין עליו שם עולה כלל, וממילא אחי שפיר ראייתו מהתוספתא, משום שלפי שיטתו גם אז לא היה עליו שם עולה כלל.

נת הקי"ו
בנימין
ב. מכל
זו. גם
נמצא
"עולה"
שם
וכתבו
בביאור
ומ"מ
דך על
להט"ז
שקורא
נו כן
לשאר
מכונן
שומע
לגבי
שזה
חרת
היה
ירצו
על
ז"ל
צבת
אן,
תח
אכל
שר
זה
ינו
סק
הני
ט
ה

קריאה דוקא, נחא טפי, וע"ב
 (בביאור שיטתם), מ"מ כיון ש
 שמענו מדבריהם דיש עליו ש
 שאין לנו להמציא שגם כפי
 ואינו עושה כלום יש עליו שנ
 יש למצוא סימוכים לדבר זה
 במי שעומד ליד הס"ת גם
 כלום, והוא מהא דמבואר ב'
 ס"ד ש"אם ש"צ רוצה לברך
 צריך שיעמוד אחר אצלו, שכש
 על ידי סרסור כך אנו צריכים ל
 סרסור, ומקורו בירושלמי (מג
 הרי דבעצם הדבר שהלה עו
 קורא יש בזה משמעות והוא
 ויש לומר דהעולה לתורה צרי
 הזאת שיעמוד ליד הבעל קו
 בצפנת פענח (בשור"ת החדש
 ובכ"מ) שהעולה בימינו הוא
 ועי' בתוס' ב"ב טו., ומש"כ ב
 [שם]

ואם נסכים לכך, שאין כא
 עולה למי שאינו עולה בפוע
 הס"ת [באופן שכאנו לתת ע
 מבלי שיברך], ולא מתקיים בכ
 קרואים, נראה פשוט, שלא שי
 אחר כל מה שחידשו בביאור ו
 שמברך גם על השמיעה מדין
 היינו רק להסביר על מה קאי
 בודאי שלא שייך שמי שאינו
 יברך, ורק אותם שמתקיים בהם

פעם אחת בליל יו"כ אד
 להתבודד שחה כדרכו, ור'
 כמעטו, שדרש ברבים כד
 נתגלה אליו.

עליו שם עולה לתורה כלל.

ונחמד הדברים יותר, דהנה בנדון דידן
 שיש ספיקות אודות אופן הצירוף לעשרה
 [ככל מה שנחבאר לעיל], היה אפשר להציע
 שינהגו עכ"פ כעין המבואר במ"כ ס"י קמג
 הנ"ל [באופן שנמצא טעות בס"ח] - שיברכו
 רק פעם אחת לפני כל הקריאה ופעם אחת
 אחר כל הקריאה, ובינתיים יקראו עולים בלי
 ברכה [וכמו שהיה בזמן שרק הפותח והחותם
 היו מברכים], ועתה נדון עור, האם עצה זו
 יכולה להיות מעשית בנדון דידן - שאין
 העולים יכולים לעמוד ליד הס"ת והבעל
 קורא, שיקראו עולים שכל אחד יעמוד
 במקומו ולא יברך, ויתקיים בו תקנת שבעה
 קרואים.

ולכאורה נראה פשוט, שמאחר ובלשון
 חכמים ובכל הפוסקים כשיברכו אודות
 המציאות של קרואים לתורה, כתבו "עולה
 לתורה", דהיינו [אפילו להשיטות שאין צריך
 לקרוא] עכ"פ שעומד קרוב לס"ת באופן
 שיכול לקרוא, אין לנו לחדש צורה אחרת
 ולומר שבעצם הדבר שייחדו אותו שהוא יהא
 נקרא בשם עולה [או גם אם יתקרב כמה אמות
 קרוב לס"ת], מתקיים בו תקנת שבעה
 "קרואים", ונמצא שלמעשה אין הצעה הנ"ל
 מעשית, ואם נבוא לקרוא ל"עולים" בלי ברכה
 באופן זה, לא עשינו ולא כלום, שהרי אין כאן
 שום משמעות של "עלייה" כשכל אחד עומד
 במקומו [וההבדל היחיד שיכול להיות, הוא
 בהבדל הדק שבמחשבת הקורא להוציא בגדר
 של שומע כעונה, שלא כמו שאר העולים,
 כדברי הבה"ל בדעת הט"ז], ומה גבר
 בגוברין¹⁷.

וגם את"ל שאינו מוכן כל כך הגדר בזה,
 דאיזה משמעות יש בזה כמה שאחד עומד ליד
 הש"ץ ואינו קורא, ובמה יקרא דוקא עי"ז עליו
 שם "עולה" [ולשיטת רוב הפוסקים דבעינן

והש"ץ יקרא לעולים אחרים עד תשלום ז'
 עולים, ולא יברכו כלל, רק הש"ץ יקרא לכל
 אחד פרשה שלו עד גמר הסדרה, וזה העולה
 שנמצא הטעות בקריאה שלו העומד שם לא
 יסיח דעתו ויקרא כלחש עמהם ובגמר הסדרה
 יברך הוא ברכה האחרונה, וטעמו משום
 שבמקום שרק בדוחק מתיירים לברך, נוהגים
 כמו בזמן המשנה, ומוכח דמתקיים תקנת
 הקרואים, גם ללא שאותם קרואים יברכו.

ואם כן צריך עיון להגדיר כמה ניתן עליו
 שם "עולה" לתורה, והיה אפשר לומר, על פי
 הסברו [בדוחק] של הביאור הלכה בדעת
 הט"ז - שהש"ץ מתכוין להוציא את העולה
 בדרגה של שומע כעונה, ואילו השאר יוצאים
 בעצם השמיעה בלי שומע כעונה, ובחילוק דק
 זה שבמחשבת הקורא, הוא שנתקיים תקנת
 הקרואים, ולכאורה לא מסתבר כלל לומר כן,
 אלא ודאי נראה שצריך איזה שהוא "צורה"
 והגדרה מעשית, במה נחשב לעולה.

וכעין זה מצינו שאמרו בתוספתא [מגילה
 פ"ג ה"ז הובא ברא"ש מגילה פ"ג ס"י י'
 ובריב"ש ס"י רד המובא בב"י בדין הנ"ל] "בני
 הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד
 וקורא ויושב ועומד וקורא ויושב ואפי' ז'
 פעמים", וכתב הרא"ש "וזה היה בימיהם
 שהיה הראשון מברך ברכה ראשונה והחותם
 מברך ברכה אחרונה ולכן צריך לישב בכל
 פעם להיכירא שהם שבעה, אבל האידנא
 שצריך לברך בכל פעם כרכה ראשונה
 ואחרונה כגון כהן שקורא במקום לוי אין
 צריך לישב", והיינו דכשאותו קורא משמש
 במקום שבעה עולים, צריך לישב בינתיים,
 משום היכרא [ולכאורה פשוט דשייבה
 ועמידה זו היא לעיכובא - לקיום תקנת שבעה
 קרואים], ולכאורה מסתבר דהוא הדין וכל
 שכן שעצם מציאותו כעולה צריך היכרא
 ו"צורה" של עלייה לתורה, ואם לא כן אין

17 אלא דעדין יכולים לעשות עצה זו ע"י הבעל קורא עצמו שישב ועומד וכמבואר בתוספתא הנ"ל, ועי' להלן
 דלקושטא דמילתא נראה דעדין להנהיג שלא יברכו כלל, ולקיים תקנת הקרואים יעשה הבעל קורא כנ"ל.

היה
לעשה
להצית
קמ
שיברו
אחה
ים בלי
החותם
עצה זו
שאין
הבעל
יעמוד
שבעה

כלשון
אודות
עולה
צריך
האופן
אחרת
יהא
אמות
בעה
הנ"ל
רכה
כאן
גומד
הוא
גדר
לים,
גבר

בזה,
ליד
ליו
עין
הלן

קרואים, הם שרשאים לברך.

וזה בודאי אין לומר, דעל ידי זה עצמו שמברך יקבל תואר עולה, דמהיכי תיתי הך, הלא המציאות של "עולה" אינה תלויה בכרכה כלל, וכמו שהיה בזמן המשנה, אלא אדרבה היקנו [בזמן הגמרא] שכל העולה מברך, אבל מי שאינו בגדר "עולה", ברכה מנין לו. [ואף שלענין אופן שהש"ץ עצמו עולה לשבעה קרואים, מכבאר מדברי הרא"ש הנ"ל דאף שלפי התוספתא צריך לישב ולעמוד מ"מ האידנא שמברך סגי בזה משום היכרא, שאני התם, דהא בעצם הוא "עולה", אלא שחסר בהיכר של הבדלה לשבעה עליות נפרדות, ולכן בודאי סגי בהפרדה ע"י הברכה דלא גרע משיבה ועמידה, אבל שעל ידי הברכה לחוד יחול עליו שם עולה, בודאי לא מסתבר].

ומעתה נראה פשוט, דאין לברך על הקריאה כשאינו עומד ליד הס"ת, וגם אין מתקיים בכך תקנת שבעה קרואים, ואם ירצו לברך על הקריאה, יעשו שכל עולה יקרא בספר [כמו בזמן הגמרא], או שהקורא עצמו יברך על שבעה העליות, אלא שכבר כתבתי הנלע"ד דאין כדאי כלל לברך על קריאה כזו מחמת הפקפוקים בעיקר הצירוף למנין באופן כזה [א. דמפסיק שכיל, ב. דלא אמרינן...]. רואים דרואים, ג. דעיקר הדין דמהני צירוף ע"י רואים אינו מוסכם, אלא יקראו בתורה בלי ברכה, ולקיים תקנת שבעה קרואים, ישב הבעל קורא בין עליו לעליו, וכמבואר בתוספתא הנ"ל - לפי דין המשנה.

קריאה דוקא, ניהא טפי, וע"ע לעיל בהערה בביאור שיטתם]. מ"מ כיון שדוקא בצורה זו שמענו מדבריהם דיש עליו שם עולה, פשוט שאין לנו להמציא שגם כשעומד במקומו ואינו עושה כלום יש עליו שם עולה. ובאמת יש למצוא סימוכים לדבר זה שיש משמעות במי שעומד ליד הס"ת גם כשאינו עושה כלום, והוא מהא דמבואר בשו"ע סי' קמא ס"ד ש"אם ש"צ רוצה לברך לעצמו ולקרוא, צריך שיעמוד אחר אצלו, שכשם שנתנה תורה על ידי סרסור כך אנו צריכים לנהוג בה על ידי סרסור, ומקורו בירושלמי (מגילה פ"ד ה"א), הרי דבעצם הדבר שהלה עומד לצד הבעל קורא יש בזה משמעות והוא נחשב לסרסור, ויש לומר דהעולה לתורה צריך עכ"פ בדוגמה הזאת שיעמוד ליד הבעל קורא [וכן ביאר בצפנת פענח (בשו"ת החדשות ח"ד סי' י ובכ"מ) שהעולה בימינו הוא בגדר הסרסור, ועי' בתוס' כ"ב טו., ומש"כ במילואים לצ"פ שם]

ואם נסכים לכך, שאין כאן משמעות של עולה למי שאינו עולה בפועל לעמוד ליד הס"ת [באופן שבאנו לתת עליו שם עולה מבלי שיברך], ולא מתקיים בכך תקנת שבעה קרואים, נראה פשוט, שלא שייך לברך, דגם אחר כל מה שחידשו בביאור שיטת הסוכרים שמברך גם על השמיעה מדין שומע כעונה, היינו רק להסביר על מה קאי הברכה, אבל בודאי שלא שייך שמי שאינו בגדר "עולה" יברך, ורק אותם שמתקיים בהם תקנת השבעה

פעם אחת בליל יוה"כ אחר כל נדרי בא [הרה"ק בעל ישמח משה זצוק"ל] לחדרו להתבודד שמה כדרכו, וראה את הרה"ק ר"ד שמעלקא בהקיץ, והבין יען כי עשה כמעשיו, שדרש ברביס כדרכו של אותו צדיק וקדוש לעורר העם לתשובה, על כן נתגלה אליו.

מדור ננוזות

הגה"צ ר' אליעזר זוסיא פרטיגול זצ"ל, ה' מכתב נגד השתתפות "אגודת ישראל" ב' הגה"צ רבי הילל ליכטענשטיין זצ"ל, אב"ד בענין חלב עכ"ם - ובענין מציצה ע"י הגה"צ ר' יצחק מאשקאוויטש זצ"ל, אב"ד הערות וכיאוורים למסכת סוטה [פרק א']

מדור גן רוה - לימים נוראים ולסוכות

הגה"צ ר' ישראל חיים מנשה פריעדמאן, דברי תורה בעת הפרידה מהסיכה שנת הרה"ג ר' מרדכי דוב כ"ץ, אב"ד ריסקווע - התקע ואינו מכוין לצאת לעצמו אי יב הרב אהרן משה שטערן, מח"ס אמרי טל על בענין סכך העשויים מקנים קשורים זה י הרה"ג ר' זלמן לייב מייזעלס, מו"ץ בקט"י מחיצה שצריך לעמוד ברוח מצויה, מקו הרב שלמה האלפערין, ירד מפעל רב שלום ביאור הפיוט ליום ב' דראש השנה יכל הרב ברוך מיללער, כולל תו"ד רב"י מסאטנו אחיזת ד' מינים על ידו שנים אי יצא... הרב חנני' יו"ט ליפא לעפקאוויטש, כולל מי שיכול לילך ברה"ה למקום שמסופק? ונמצא במקום שאין שם שום אחד מהנ הרב משה מרדכי יונגרייז, כולל ויאל משה אם מותר לטלטל סולם רגיל (גבוה 8 פי הרב אלכסנדר אליעזר קנאפלער, מח"ס

יצא לאור בעז"ה ארבע פעמים בשנה כמשלוש חדשים

קובץ
גינת ורדים

קובץ תורני לעניני הלכה ואגדה

יצא לאור ע"י תלמידי וחסידיו סאטמאר בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כל הזכויות שמורות למערכת

ואין להעתיק מאמרים או מכתבים המובאים בקובצינו בלי קבלת רשות בכתב מאת המערכת

קובץ המ"א יצא לאור בעזהשי"ת בהדרתו
בחודש כסליו הבעל"ט

לקראת ימי התנוכה הבאים עלינו לטובה

וזאת למודעי לכל שוחרי תורה מכל רחבי תבל הרוצים להכניס מאמר לקובץ הבא, שעליהם להמציאו להמערכת רשום על דיס"ק (CD), לא יאוחר מיום ג' תולדות (ר"ח כסליו) תשפ"א בדיוק! (מכתבים והערות וכדו' עד יום א' ויצא - ו' כסליו)

ודע! שכל המאמרים הנשלחים אלינו צ"ל מוגה ומתוקן בתכלית ההג"ה ומוכן לדפוס! כי מעומס המלאכה ואפס הפנאי א"א בשו"א לקבל מאמרים שאינם מתוקנים ומזכנים לדפוס לגמרי, ואחרי קבלת המאמר לא יקובל שום שינויים ותיקונים בשום פנים ואופן.

ומובן מאילוי דמאמרים בכתב איננו יכולים לקבל כלל (מלבד כת"י למדור גנוזות, ומכתבים למדורי 'גן נעול' ולרעות בגנים) ועל כאו"א ליתן פרי עמליו למדפים שיעתיקם על דיס"ק (CD), וישלחנו אלינו מוגה ומתוקן ומוכן לדפוס.

דין קדימה ינתן למאמרים בעניני דינא: שאלות ותשובות ובידורים הנוגעים לימי הקיץ / כתבי ידות וגנוזות מהרבנים הגאונים נבג"מ / ענינים העומדים על הפרק / בשדה הכשרות / הערות על מאמרים הקודמים למדורי "טיול בגן" ו"לרעות בגנים", וכדו'.

ותקוותו איתגה, שחפץ ה' בידינו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה ע"ד ישראל סבא, וזו אל יתערב במלאכתנו.

המברכים בשמחת התורה
המוציאים לאור

ג.ב. ליהיו ידוע כי כל המאמרים ערוכים לחיות כתוב אך ורק בשפת ברורה ובנימה בשפת לשון הקודש. לא בשפת עלנים עברית המדוברת ע"י הצעירים וגו' והב...

הרב בנימין בערקאוויטש העורך

חברי המערכת

- הרב חיים יחיאל פילאפף וויליאמסבורג
- הרב יואל ברוך ווייס וויליאמסבורג
- הרב שמואל יהודה ראטענבערג בא"ד מא"ק
- הרב שלום שרגא טייט פאסלאנאט סאטמ"ר, נ"י יא"ק
- הרב נחמן בערקאוויטש קרית יואל
- הרב משה בעריש לויפער מאנטריאל קאנאדא
- הרב יואל חיים דוב בערקאוויטש סאטמ"ר - טנולונד 794-897-8372
- הרב ברוך שיינבערגער אסיטרין - בעלניץ 00-324-765-08395
- הרב משה ארי' עקשטיין עלי הבית 28 - ירושלים עירוק תיבטיא 053-312-9345

מחיר הגליון \$10.00
דמי מניו לשנה \$48.00

יש להשיג קובצים ישנים אצל המערכת מחיר מיוחד לכמה קובצים ביחד

© Copyright '20 By:

Kovetz Ginas Verodim

132 Wallabout Street #2-B
Brooklyn NY 11249
Tel: 718-506-8691
Fax: 1-866-272-5565
E: 5068691@gmail.com

Printed In The USA By
Breuer's Printing 845-282-2252

צירוף למנין עשרה וקריאת התורה דרך המרפסת

7 בע"ה. ח' ניסן תש"פ.

הן כל לכב דוי וכל ראש לחלי בהגיע הידיעות הקשות על התפשטות מחלת הקורונה בארץ הקודש ובחבל העולם, כשרבים מאחב"י ובהם גדולי ישראל ומרביצי תורה ומנהיגי קהילות שוכבים על ערש דוי ומצטופים לישועה, ישלח ה' דברו וירפאם במהרה, וכעוה"ר רבים נסתלקו לבית עולמם לאחר שנחלו במחלה זו, ותלפ"ת אף הותירו יתומים ואלמנות ה"י, והשבר בבית ישראל גדול מאוד, אוי לנו כי חטאנו, והחובה מוטלת עלינו לפשפש במעשינו ולחשוב על מה עשה ה' לנו ככה, ולתלות עינינו לקב"ה בתפילה ובתחנונים שייסיר מעלינו את המכה הזאת.

והנה בית ישראל ברוב מקומות מושבותיהם מתפללים בעת הזאת בתוך כיתם ביחידות, כדי לצאת מחשבת סכנה, ובוודאי הקב"ה נותן שכר לאותם הנמנעים בעת הזאת מלהתפלל בציבור, כאילו התפללו בציבור וכמו שאמרו חז"ל (קידושין מ' ע"א) "חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, אכן באתי בזה לעורר בדבר כמה הלכות הנוהגים למתפללים בתוך ביתם. L

א) במקומות בהם ישנם עשרה שכנים הרואים אלו את אלו דרך החלון או מרפסת ביתם, וכולם שומעים את הש"ץ שעומד בתוך ביתו, יוכלו להצטרף למניין על ידי צירוף דרואין אלו את אלו וכמבואר במשנ"ב סי' נ"ה סקמ"ח, ומקורו מדברי הרשב"א בתשובה ח"א סי' צ"ו, [והן אמת דבביאור הלכה שם כתב דיותר טוב להחמיר בזה כיון דהרשב"א גופיה לא כתב כן אלא כדרך אפשר, אבל בניד"ד דהוי שעת הדחק, יש לסמוך על זה, וכמבואר שם בביאור הלכה ובמשנ"ב].

ומיהו נראה דכיון שהרשב"א גופיה לא כתב כן אלא כדרך אפשר, ומה עוד דישנס כמה מהראשונים שחולקים בזה על הרשב"א, וכמו שהביא באו"ז (הלכות קריאת שמע סי' ה') בשם הגאונים, דבשני בתים אף על גב דרואין זה את זה אין מצטרפין, וכ"כ הרמב"ן בפסחים פ"ה ע"ב דאין מצטרפים על ידי ראייה, א"כ ראוי שהש"ץ יוסיף תנאי, שאם אין מצטרפין תהא תפילתו נדבה.

ב) ובאופן שיש שביל המפסיק בין הבתים, נראה דבשעת דחק זו יש להקל דמצטרפים, רק אם עומדים כמרפסות הגבוהות למעלה מעשרה טפחים, אבל אותם העומדים מתחת עשרה טפחים אינם מצטרפים למניין כשיש שביל המפסיק ביניהם. ויסוד הדבר, דהנה מקור הך הלכתא דמצטרפים כשרואים אלו את אלו, הוא מהלכות זימון וכמפורש שם בדברי

הרב"ש"א, ובזימון גופא הלא כתב השר"ע (סי' קצ"ה א') בשם "יש מי שאומר" שאם רשות הרבים מפסיק בין שני הבתים, אינם מצטרפין כשום ענין, ובט"ו שם כתב דלאו דווקא רשות הרבים אלא גם שביל היחיד מפסיק ביניהם, [והביאו המשנ"ב שם בסק"ו ולפי"ז לכאורה היה ראוי לומר שאין לצרף כלל למניין על ידי כמה בניינים, שהלא יש שביל מפסיק ביניהם.

והן אמת דהשולחן ערוך שם כתב הך הלכתא בשם "יש מי שאומר", אבל כבר כתב שם ב"ק החיים" דאין מי שחולק על דין זה, ומה שכתב המחבר בלשון "יש מי שאומר", היינו משום שלא מצאה כי אם בפוסק אחד, [וכ"כ הסמ"ע (ח"מ טו ס"ק ה') שבכל מקום שמצא המחבר דין שאינו נזכר בש"ס ובשאר פוסקים, כתב עליו בלשון "ויש מי שאומר"], וכן כתב להדיא הפמ"ג (סי' נה א"א ס"ק יג) דאם רשות הרבים מפסיק ביניהם אינם מצטרפים לגבי תפילה, ולפמ"ש"ב הט"ז הרי הוא הדין גם כשביל היחיד, וא"כ לכאורה אין על מה לסמוך לצרף מניין משני בניינים שהלא יש שביל המפסיק ביניהם.

אמנם נראה לדון דכאשר עומדים כמרפסת הגבוהה למעלה מעשרה טפחים, אין השביל מפסיק ביניהם, שלמעלה מעשרה לא חשיב רשות הרבים ולא הוי מקום הילוך בני אדם, ונמצא דליכא התם

שביל המפסיק, וכדאשכחן כוותה לגבי שבת (שבת ז' ע"ב) דהוריק מרשות היחיד לרשות הרבים למעלה מעשרה מותר, ובשעת הדחק יש לסמוך על סברא זו לתתיר כשהם למעלה מעשרה, [ובפרט דהלכה זו דרז"ה מפקת היא חידוש, ולכן כתבה המחבר בלשון "יש מי שאומר"].

שביל המפסיק, וכדאשכחן כוותה לגבי שבת (שבת ז' ע"ב) דהוריק מרשות היחיד לרשות הרבים למעלה מעשרה מותר, ובשעת הדחק יש לסמוך על סברא זו לתתיר כשהם למעלה מעשרה, [ובפרט דהלכה זו דרז"ה מפקת היא חידוש, ולכן כתבה המחבר בלשון "יש מי שאומר"].

א) הנה בעיקר הלכתא ד"רואים אלו את אלו", כבר תקרו מהו כלל הדבר בזה, אם צריך שכל העשרה יראו זה את זה, או שאחד יראה את כולם, או שהכל תלוי רק בש"ץ.

ב) ונראה דהש"ץ שהוא העיקר צריך לראות עוד תשעה אנשים, וחו אין צריך שכל בני המניין יראו אלו את אלו. ויסוד לזה מדברי השעה"צ (סי' קצ"ה סק"ו) דאם המזמן רואה את כולם הרי הם מצטרפים אע"פ שאין כל החבורה רואים אלו את אלו, ובטעם הדבר כתב שם בשעה"צ דכיון דשתי החבורות צריכין לו שיוציאם, נחשב כשמש המשמש לשתיים דהוא מצרפן, וא"כ הוא הדין בניד"ד אם הש"ץ רואה את כולם, כיון שכולם צריכים לו הרי הוא מצרף את כולם, לא מהני מה שיש אחד מתוך המניין הרואה את כולם.

ג) והן אמת דיש מקום לדון לחלק בין תפילה בציבור לזימון, דלגבי זימון בלא ה"מזמן" אין כאן "זימון" וממילא הוא העיקר, אבל בתפילה בציבור הרי עצם התפילה בציבור הוי תפילה גם בלא הש"ץ, ולא נצרך ש"ץ אלא לחזרת הש"ץ, אך מ"מ נראה דכיון דכולם צריכים לו, כל התפילה נגדרת אחריו, ואיהו הוי ראש ועיקר לתפילה, ושפיר יכול לצרף את כולם על ידי ראייתו.

ד) ולפי"ז אם הש"ץ עומד בראש הקהל ופניו למזרח, ואינו רואה את הקהל כל זמן שלא יסובב פניו, לא מהני להיחשב רואה את כולם, וצריך שהש"ץ יעמוד במקום שרואה את כולם.

ה) ולענין קריאת התורה יוכלו להצטרף למניין באופן הנ"ל שיעמדו כמרפסות ויהיו רואים אלו את אלו, ולענין "עליה לתורה", בעליות הראשונות יעלה הבעל קורא או אחרים הנמצאים בבית זה, ולאחריהם אפשר לכבד בעליות את השכנים הנמצאים בשאר המרפסות ששומעים את קריאת התורה, ואף שמחמת המרחק אינם יכולים לקרוא בספר תורה, מ"מ בשעת הדחק זו אפשר לסמוך על

המפק, וכדאשכחן כוונה לגבי שבת (שבת ז'
 דהחוקק מרשות היחיד לרשות הרבים למעלה
 מרשות מנהל, ובשעת הדחק יש לסמוך על סברא זו
 להחיד כשהם למעלה מעשרה, נובפרט דהלכה זו
 דהיי מפקת היא חידוש, ולכן כתבה המחבר
 בלשון "יש מי שאומר".

אן והנה בעיקר הלכתא ד"רואים אלו את אלו", כבר
 הקדו מהו כלל הדבר בזה, אם צריך שכל העשרה
 יראו זה את זה, או שאחד יראה את כולם, או שהכל
 הולכים בש"ץ.

הבאחדות ש"ץ שהוא העיקר צריך לראות עוד תשעה
 אנשים, וחו אין צריך שכל בני המניין יראו
 אלו את אלו. ויטוד לזה מדברי השעה"צ (סי' קצ"ה
 סק"ו) האם המזמן רואה את כולם הרי הם מצטרפים
 אפי' שאין כל החבורה רואים אלו את אלו, וכטעם
 הדבר כתב שם בשעה"צ דכיון דשתי החבורות
 צריכים לו שיוציאם, נחשב כשמש המשמש לשתיהם
 ודוא מצטרף, וא"כ הוא הדין בניד"ד אם הש"ץ רואה
 את כולם, כיון שכולם צריכים לו הרי הוא מצטרף את
 כולם על ידי ראייתו, אבל אם אין הש"ץ רואה את
 כולם, לא מהני מה שיש אחד מתוך המניין הרואה
 את כולם.

והקאמת ריש מקום לדון לחלק בין תפילה לציבור
 לזימון, דלגבי זימון בלא ה"מזמן" אין כאן
 "זימון" וממילא הוא העיקר, אבל בתפילה בציבור
 הרי עצם התפילה בציבור הוא תפילה גם בלא הש"ץ,
 ולא נצרך ש"ץ אלא לחזרת הש"ץ, אך מ"מ נראה
 דכיון דכולם צריכים לו, כל התפילה נגדרת אחריו,
 ואיזהו הרי ראש ועיקר התפילה, ושפיר יכול לצרף את
 כולם על ידי ראייתו.

ולפי"ז אם הש"ץ עומד כראש הקהל ופניו למזרח,
 ואינו רואה את הקהל כל זמן שלא יסובב
 פניו, לא מהני להיחשב רואה את כולם, וצריך
 שהש"ץ יעמוד במקום שרואה את כולם.

ג] ולענין קריאת התורה יוכלו להצטרף למניין
 באופן הנ"ל שיעמדו במרפסות ויהיו רואים אלו
 את אלו, ולענין "עליה לתורה", בעליות הראשונות
 יעלה הבעל קורא או אחרים הנמצאים בבית זה,
 ולאחריהם אפשר לכבד בעליות את השכנים
 הנמצאים בשאר המרפסות ששומעים את קריאת
 התורה, ואף שמחמת המרחק אינם יכולים לקרוא
 בספר תורה, מ"מ בשעת הדחק זו אפשר לסמוך על

דעת הגר"א (סי' קל"ט, והובא במשנ"ב סי' קמ"ג סי' ל"ג)
 דסומא יכול לעלות לתורה לדידיה אף שאינו קורא
 בתורה, ולדידיה אין העולה לתורה צריך לקרוא יחד
 עם הבעל קורא, דשומע כעונה. [וכל מה שנוהגים
 שהעולה לתורה נישא לספר תורה, לדעת הגר"א היינו
 משום כבוד התורה, אך אין זה מעיקר דיני הברכה,
 דהא שומע כעונה, ובניד"ד דאין אפשרות ללכת
 לספר תורה, שפיר יכול לברך].

ודע, שלדעת הרבה פוסקים מצוות קריאת התורה
 היא חובת ציבור ולא חובת יחיד, והמתפלל
 בכחו ביחידות אינו חייב מעיקר הדין לשמוע
 בקריאת התורה, ומהר"ו ז"ל הביא (שער הכוונות מ"ח
 ע"ד) שהאר"י ז"ל לא שמע במשך תקופה קריאת
 התורה מחמת טעם זה.

ג] ולענין ברכת כהנים בצירוף מרפסות, מעיקר הדין
 דינו כדיון תפילה דמצטרפים לדעת הרשב"א.
 ומיהו כיון דיש חולקים על הרשב"א, מוטב שלפני
 "רצה" יסלק הכהן עצמו מהמניין וכמבואר בשו"ע
 סי' קכ"ח, והיינו שלא יקראו לכהנים לעלות וככה"ג
 ליכא ביטול מצוות עשה, ואין נכנסים לחשש ברכה
 לבטלה. ואם ת"ו ימשך תקופה זו לזמן ארוך, נדון
 בזה אם יש להתיר לצורך.

וכ"פ פוסקים אלו אני כותב משיקול הדעת, שלא
 מצאתי כ"כ בפוסקים שידונו הלכה למעשה
 במצבינו, ויש לדון עוד בדברים אלו.

והעו"ה לדינא מכל זה:

א] עשרה שכנים הרואים אלו את אלו דרך החלון או
 מרפסת ביתם, וכולם שומעים את הש"ץ,
 מצטרפים למניין, וראוי שהש"ץ יוסיף תנאי שאם
 איך מצטרפין תהא תפילתו נדבה.

ב] באופן שיש שביל המפסיק בין הבתים, אותם
 העומדים במרפסות הגבוהות למעלה מעשרה
 טפחים יש להקל עכשיו שמצטרפים, אבל אותם
 העומדים מתחת עשרה טפחים אינם מצטרפים למניין
 כשיש שביל המפסיק ביניהם.

ג] אם הש"ץ רואה את כולם די בזה, וחשיב רואין
 אלו את אלו, אבל אם אין הש"ץ רואה את כולם,
 לא מהני מה שיש אחד מתוך המניין הרואה את
 כולם.

ד] בקריאת התורה כשמצטרפים באופן הנ"ל על ידי
 מרפסות, יעלה לתורה תחילה הבעל קורא או

קודש וכוונת
 ש דיו ופצו
 זלה זו חולק
 מוטלת עלי
 סיד מעלינו א

לצאת טעם
 חפלו בצעיר
 כאילו עשאו

ש"ע סי' קכ"ח
 הרבים מפסיק
 מ ענין, ובני
 אלא גם שבי
 ב שם פסקין
 אין לצרף כל
 ש שביל מפסיק

ד הלכתא בעט
 תב שם ביכ
 ומה שלחב כ
 ינו משום שלא
 צמ"ע (ח"ס ס'
 דין שאינו נזכ
 בלשון "ויש מי
 ונה א"א ס' י
 אינם מצטרפים
 הוא הדין גם
 על מה לסמוך
 שביל המפסיק

מרפסת הגבוהה
 השביל מפסיק
 ב רשות הרבים
 גא דליכא החם

הרה"ג ר' מאיר יודא טענענבוים
אב"ד ור"מ נטע שורק ד'טשאטה
קדי"ת יואל יצ"ו

צרכים לברך הברכה על הס"ת

בימי העומר, יתברך ויגזר אומר, חיים ב
והמדת לבבי, עיניו כיונים על א
מו"ה יעקב מנחם טענענבוים

אחרי שה"ם כראוי וכנכון ליראי ה' ולחושבי שמו
כעת בעת צרה בשוקי כראי בכל קצו ו
מס"ת, ועושים מעשה בכל יום כן עפ"י הוראת ו
מ"ז שקריאת התורה היא מצד שומע כעונה ולכן או

ופתח"ה כששמעתי תמהתי איך אפשר לומר כן
בברכת המצות וכן בברכת הנהנין וכש
מוסכם בכל מקום בשו"ע כמ"ש לקמן אות ד'.

נתתי אל לבי לעיין בדבר זה אי יש מקום להקל:
לסמוך על הוראה זו והיא שגגה גדולה לפנ
הח"כ נאריך לבאר הלכה זו בפרטיות.

א

כוונת הגר"א לחלוק על המחבר ולהגריך לבר
על הרהור אפי' במקרא לחוד

ה"ל התשובה הקצרה מהראב"ד ירושלים שליט
מילה במילה: בשעת הדחק סומכין על הגו
סהבוכה היא מדין שומע כעונה ומכין ששמע
ומברך ומוציא, וכתב לעיין בדברי הגר"א סי'
ס"א שהעולה לתורה בציבור מברך ברכת התורה
מדין שומע כעונה מפי בעל קורא, וכן הבעל ק
וכל הציבור יוצאים הברכה מפי העולה מדין ש
כעונה עכ"ל.

הנה עיינתי בהגר"א סי' מ"ז ולא כתב שם אף כ
אחת ואף רמז כל דהו שדין העולה בציבור
מדין שומע כעונה, ואעתיק לשון הגר"א דהנה
המחבר שם (סי' מ"ז ס"ד) דהמהרהר בד"ת א"צ ל
ברכת התורה, וע"ז כתב הגר"א ו"ל, אבל כ"ז
דכאן מברך על המצוה וכי ליכא מצוה בהרהור ו
נאמר והגית בו יומם ולילה ר"ל בלב כמ"ש תה
הגיון לבי וכ"ש לפסוק דין, והלא למקרא צריך ל
וכן כשקורא בתורה בציבור עכ"ל.

וכוונת הגר"א מבואר לחלוק על המחבר וסובר
על הרהור מברך דמקיים מצוה בהרהור.

והקב"ה שלח לנו מכה כזאת שאין לה תוספת
להראות שאנו תלויים אך ורק בהקב"ה וזה
מקרה בעולם כלל, ובפרט לעמו ישראל שכל
בהשגחה פרטית אין דרך להינצל אלא על ידי הדין
שמים, ועלינו להרבות בצדקה וחסד, שכל הפרטים
על הבריות מרחמים עליו מן השמים, ובה שוכן
להימלט ממידת הדין ולהיות ניצולים במידת
הרחמים, וכבר נפסק בשו"ע (סי' תכ"ט ס"א) שיש
גמור מן הדין לתת מעות חיטין לנוזקים שיהא ליה
כל צרכיהם לחוג את הפסח בשמחה, וכפרט כ"ע
אלו שרבים מטה ידם ואין ידם משגת להביא להם
לפי הטף לכלכל את בני ביתם דבר יום ביומו, ועל
אחת כמה וכמה שאין בידם לקנות את צרכי הדין
הרי בוודאי החובה מוטלת עלינו לדאוג לעצמם
ועי"ז הקב"ה ישמור אותנו.

ואנו נקיים את תפקידנו בעת הזאת לפסוק
כמעשינו, נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עי
ה', ואז נראה נפלאות ה' וחסדיו, ושומר ישראל
ישמור שארית ישראל, וירפא החולים ויעיל אומות
מכל מחלה, ובקרוב ממש נוכה לביאת משיח צדקת
אכ"ר.

הנגי המצפה לרחמי שמים מרוכים,

משה שטערנבוך

L

מלפנים בישראל היו בודקין אתרוגים עם מייקראסקא"פ

אמנם בלאו הכי צריך להזהר מאתרוגי קארפו, דשמעתי מעשה מפורח אשר קנה
מאתרוגי קארפו והם פלאים למראה, ואחד היה ביניהם הפלא ופלא, וכבר היה אחד
המהדר מן המהדרין שרוצה ליתן בעד אתרוג הזה הון רב, ובכל זה המתין ליתן ממון
עד אשר בדק כדרישה וחקירה עם מראות שונות הנקרא מיקראשקאפי, ונמצא טהור
ונקי. בכל אך ביום השלישי מצא ליד הפיטם איזה שינוי מראה כל שהו, והתר אחריו עד
אשר נפתח לפניו נקב הבר אשר נתמלא בשעוה וצבע, ועשוי באופן נפלא ולא יכולים
להביר, כי יונים הללו הם מלומדים בזיפים ע"י שעוה, וע"ז עושים במיני צבעונים כדי
שלא יכירו בפסולם, ומוכרים פסולים כחזקת כשרים ולא נודע לרבים.

שו"ת רבי עקיבא יוסף (או"ח ח"ב סוף סימן תי"ד)

אחרים הנמצאים בבית זה, ולאחרים אפשר לכבד
בעליות את השכנים הנמצאים כשאר המרפסות
ששומעים את קריאת התורה.

הן לדעת הרבה פוסקים מצוות קריאת התורה היא
חובת ציבור ולא חובת יחיד, ולדעת המתפלל
בביתו ביחידות אינו חייב מעיקר הדין לשמוע
בקריאת התורה.

זן במניינים אלו הנערכים במרפסות, מוטב לעת עתה
שיסלקו הכהנים עצמם מהמניין לפני "רצה", ולא
יקראו להם לעלות לישא כפיהם.

והעיקר עלינו לזכור כימים אלו, שמקור הישועה
תלוי בחשובה והתפילה והצדקה שהם
מעבירים את רוע הגזירה, וכמה שמוטל עלינו חיוב
השתדלות לקיים תקנות הרופאים וכמו שנאמר
"ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", הרי ביותר מוטל
עלינו חיוב להרבות בתפילות ותחנונים, ועל כן
כימים אלו יש להרבות בצדקה לעניים ובני תורה
שמגן ומציל כתרס מפני הפורענות, וכמו כן ראוי
לכל אחד להוסיף בכל יום תפילה "אבינו מלכנו"
בשחרית סמוך לתפילה, שתפילת "אבינו מלכנו"
כלול בה כל התפילות המועילות לביטול הגזירה,
וכמו כן יש לומר תהלים לאחר כל תפילה, להחזיר
אמונתנו כי הכל מיד ה', ואין כאן מכה טבעית
בעלמא ח"ו.

18

הרה"ג ר' מאיר יודא טענענבוים
אב"ד ור"מ נטע שורק ד'טשאטה
קרית יואל יצ"ו

ציונים לברך הברכה על הס"ת סמוך לס"ת ואם לאו היא ברכה לבטלה

בימי העומר, יתברך ויגזור אומר, חיים ברכה ושלו' וכט"ס כמין חומר, על ראש בני חביבי וחמדת לבבי, עיניו כיונים על אפיקי ים התלמוד בקל וחומר, מע"כ הרה"ג מר"ה יעקב מנחם טענענבוים שליט"א, חונה בעיר בארא פארק יצ"ו.

אחד שהיה כראוי וכנכון ליראי ה' ולחושבי שמו, הגה כאתי בזה על מה דשאלוני לברך הלכה זו דמתנהגים כעת בעת צרה בשוקי בראי בכל קצוי תבל שאפשר לברך ולעלות לס"ח גם כשהוא רחוק כמה אמות מהס"ת, ועושים מעשה בכל יום כן עפ"י הוראת הראב"ד בירושלים שפסק כן, וחילי' דידי' מהגר"א אור"ח סי' מ"ד שקריאת התורה היא מצד שומע כעונה ולכן אפשר לברך אף שהוא רחוק כמה אמות מהס"ת.

ומתחילה כשמעתי תמהתי איך אפשר לומר כן ולברך כשהוא רחוק מהס"ת, דהרי יסוד הוא כברכות בין בברכת המצות ובין בברכת הנהנין דכשאין דבר המצוה או המאכל וכדומה לפניו א"א לברך, ודבר זה מוטב בכל מקום בשו"ע כמ"ש לקמן אות ד'.

ונתתי אל לבי לעיין בדבר זה אי יש מקום להקל אפי' בדיעבד, ועלחה בידי דהוי ברכה לבטלה ואין שום מקום לסמוך על הוראה זו והיא שגגה גדולה לפסוק כן. ומקודם נבאר דברי החשובה אשר עלי' העולם נסמכים וחת"כ נאריך לבאר הלכה זו בפרטיות.

א

כוונת הגר"א לחלוק על המחבר ולהצריך לברך על הרהור אפי' במקרא אהוד

והחשובה הקצרה מהראב"ד ירושלים שליט"א מילה במילה: כשעת הדחק סומכין על הגר"א שהברכה היא מדין שומע כעונה ומכיון ששמע יצא וסבך ומוציא, וכתב לעיין בדברי הגר"א סי' מ"ז סי' א שהעולה לתורה בציבור מברך ברכת התורה רק מדין שומע כעונה מפי בעל קורא, וכן הבעל קורא וכל הציבור יוצאים הברכה מפי העולה מדין שומע כעונה עכ"ל.

הנה עיינתי בהגר"א סי' מ"ז ולא כתב שם אף מילה אחת ואף רמז כל דהו שדין העולה בציבור הוא מדין שומע כעונה, ואעתיק לשון הגר"א דהנה כתב המחבר שם (סי' מ"ז) דהמהרהר בד"ת א"צ לברך ברכת התורה, וע"ז כתב הגר"א ח"ל, אבל כ"ז צ"ע דבאן מברך על המצוה וכי ליכא מצוה בהרהור והלא נאמר והגית בו יומם ולילה ר"ל בלב כמ"ש תהילים הגיזן לבי וכ"ש לפסוק דין, והלא למקרא צריך לברך וכן כשקורא בתורה בציבור עכ"ל.

וכונת הגר"א מבואר לחלוק על המחבר וסובר דגם על הרהור מברך דמקיים מצוה בהרהור, וע"ז

הביא הפסוק והגית בו יומם ולילה דקאי על הגיזן בלב. ואח"כ רוצה לבאר דלא תימא שהפסוק מיירי מתורה שבכתב וע"ז אין לברך על מחשבת הלב משא"כ המחבר מיירי בתורה שבעל פה, ע"ז מביא דא"י דגם למקרא לחוד צריך לברך, דהרי כשקורא בתורה בציבור אף שהוא רק מקרא ג"כ מברך הרי דמברכין ג"כ על מקרא, ועל כרחק מה שנאמר והגית דקאי על מחשבה ע"ז ג"כ יש לברך אף שהוא רק הרהור. אבל לא פגע ולא נגע דבר מדין שומע כעונה.

והביאו לי ירחון הנקוב בשמו 'עץ חיים' וכותב שם תשובה ארוכה לבאר דינא דא מהרה"ג משה יצחק טעמפלער שליט"א מעיר ה' שמה בירושלים עיה"ק תוכב"א ח"ל: ובעיקר מה שציין מרנא הראב"ד שליט"א לדברי הגר"א דכדיעבד יש לסמוך עליו, וכונתו למ"ש הגר"א דגם המברך בתורה יוצא מדין הרהור וכו' משה אמת ותורתו אמת וכו' עיי"ש. הנה לפניך התהפכות הדברים ממש לחלות שהגר"א סובר דיוצא מדין הרהור, דהוי כוונת הגר"א הוא רק לחלוק ולומר דעל הרהור לבד צריך לברך, אבל לברך בשומע כעונה אף להמחבר צריך לברך. ולא דיבר מזה הגר"א כלום, ואיך אפשר לפרש דברי הגר"א להביא דא"י על קורא בתורה שהוא מדין הרהור דהרי הקורא בס"ת הוא מדין שומע כעונה והוי כדיבור

כזאת שאין לה
ימים אך ורק כהקב
ט לעמו ישראל
להינצל אלא על
דקה חסד, שכל
מן השמים, ומזו
להיות ניצולים
ע" (סי' תכ"ט סי' א)
יטין לנזקקים שחא
בשמחה, ובפרט
ידם משגת להביא
תם דבר יום ביומו,
לקנות את צרכי
עלינו לדאוג לפנינו

בעת הזאת לשפ"כ
ונחקורה ונשוכה
חסדיו, ושומר ישראל
החולים ויציל אותנו
לכיאית משיח צדק

ימים מרובים,
בוכ

פ
יר אשר קנה
דר היה אחד
ז ליתן ממון
נמצא טהור
ר אחריו עד
ולא יכולים
בעזרים כרי
סימן תי"ז

דרך כשאינו בידו רק ביד אחרים או ברכתו לבטלה אבל כשבוודאי בידו א"צ לברך ויצא בברכתו הראשון, והאור חדש סובר כיון שאינו לפניו ברכתו לבטלה.

ובספר תורת חיים (פעסט) נדחק מאוד ליישב דברי האור חדש והקשה, דמאי איכפת לן כשאינו לפניו הרי בוודאי בידו סגור כתיבה ודעתו עליו וא"כ אמאי לא יעלה ברכתו עליו עיי"ש. אבל לפי דברי הלבוש הנ"ל יש ליישב דצריך להיות ניכר על מה מברך וזה כללא בכל הברכות אבל אי מברך על דבר שאינו ניכר שהיא לפניו לא חל הברכה. והן אמת שאף הלבוש סובר דכשאינו בידו אינו מעכב בדיעבד, וכמ"ש הלבוש בסי' ר"ו (ס"ב) ועי' שם בשו"ע (ס"ט) ובמאמר מרדכי (סי' קס"ז) אבל עכ"פ עדיין החפץ והמצות לפניו ולכן מהני ברכתו שניכר שעלי' מברך אבל כשסגור כתיבה אף שדעתו עליו וגם בוודאי בידו הוי הברכה לבטלה, ולפי"ד ספר הזכרונות ג"כ י"ל וליישב דאע"ג שסגור אבל הוי בידו ג"כ קאי הברכה עליו.

ובזה יובן ג"כ החילוק בין אמת המים המבואר בסי' ר"ו (סעי' ו) דאם עומד על אמת המים מברך ושותה אע"פ שהמים ששותה לא היו לפניו כשבירך מפני שלכך נתכוון תחלה עיי"ש. ועי' ב"י שהקשה מהא דאין מברך כשאין לפניו, ותי' כיון דדעתו כך מהני דדעתו על מים ששותה. אבל א"כ צ"ע לפי האור חדש דאף שבוודאי בידו לא מהני כשאינו לפניו וא"כ אמאי באמת המים יוצא בברכתו הא המים ששותה אינו לפניו. אבל לפי הנ"ל הדברים מבוארים מאוד דבאמת המים יש לפניו מים וקאי הברכה על המים שיש לפניו ונוכח בברכתו שמברך על מים ואף דאינו ניכר על איזה טיפות מן המים הוא מברך מ"מ זאת ניכרת לכל שמברך על המים, ולכן מהני מכיון דדעתו על המים, משא"כ כשמנוח סגור ואין המאכל או המשקה נוכח בשעת ברכה שיחול עליו אז הוי ברכה לבטלה.

ה

7 פ כשמברך על הס"ת מרחוק הוי ברכה לבטלה אף כשהביאו אה"כ הס"ת אצלו

ועיין בשו"ת קול ארי' (סי' י) מש"כ ליישב קושית הגר"א למה אין מברכין ברכת התורה על הרהור והא יוצא בהגיון בתורה ומקיים בזה מצוה. ותי' עפ"י מ"ש הבי"ט תל"ב שהקשה בשם הכל בו

על הא דמברכין על ביעור חמץ ואין מברכין על ביטול חמץ, וכתב הבי"ט שאין ראוי לברך על מצוה שמקיים במחשבה, הרי דאף דביטול הוא גמר המצוה מ"מ כיון דעיקר המצוה הוא המחשבה אין ראוי לברך עליו דאין מברכין רק על דבר שמקיים במעשה. ומעתה אף דיוצא בלימוד התורה ע"י הרהור אין מברכין עליה משום דאין מברכין על המחשבה.

וכתב שם שכן מצא בישיבת יעקב ליישב קושית הגר"א (והוספתי לבאר דבריהם הק', דלכאורה יש להקשות דהא אצל ביטול אף כשאומר בפה ג"כ אין מברכין כיון שעיקר המצוה הוא במחשבה וא"כ איך יכול לברך על לימוד התורה בפה, ומאי שנא מביטול חמץ שאין מברך אף שאומר כל חמירא כפה. וצריך לחלק ביניהם והיא דבביטול שיוצא במחשבה שבלב ודי בזה, אם אומר בפיו לא נתחדש דבר וע"כ המצוה אכתי הוא במחשבה ע"כ אין לברך עליו, משא"כ בלימוד התורה אף שהאמת הוא כן שיוצא בהרהור ובהגיון אבל כשלומד בפיו נתחדש עוד דברים בלימוד זה כמ"ש הרב בשו"ע הל' ת"ח (פ"ב ה"ב) דע"י אמירת פיו מקיים לא ימוש מפך ומצות ושגנתם, וניתוסף בלימוד בפה עוד מצוה וע"כ שפיר יכול לברך כשלומד בפה אף שעיקר מצות לימוד יוצא במחשבה, כצ"ל לפרש תירוץ הקול ארי' והישועת יעקב).

והנה בטעם הדבר שאין יכול לברך על מצוה שבמחשבה כתב שם בקול ארי' וז"ל, והנה סברת הבי"ט נ"ל פשוט דהא חזינן דגבי ברכה צריך להיות הברכה התחברות עם המצוה דהא צריך להיות עובר לעשייתה ואם הוי עובר דעובר כתבו הפוסקים דלא יצא משום הברכה והמצוה צריכים להיות תכופים יחד, ואם הוי הברכה סמוך לעשיית המצוה ניכר הדבר דהברכה הוא על המצוה. והוסיף שם בהג"ה דכן כתב הבי"ט בסימן מ"ז דזה היא טעם של הפסק בין הברכה להמצוה שיהי' ניכר שהברכה חל על המצוה וצריכין בכ"מ שיהא ניכר הברכה על מה קאי, וע"כ על המחשבה אין להברכה על מה לחול דאין להמצוה התחברות עם הברכה דהא אין ניכר שהברכה קאי על המחשבה שחושב ע"כ אין להברכה מקום לחול, רק על מעשה והוא פשוט, עכ"ל.

ויעתה לאור כל הנ"ל מבואר פשוט דלא מיבעיא כשמברך מרחוק ואח"כ הולך למקום הס"ת הוי הפסק בין הברכה למצוה ולא יצא, רק אף אם

בירך על מקומו והביאו לו הס"ת אצלו ג"כ כפי מה שביארנו דאינו ניכר בשעת הברכה הברכה חל, ואף לספר הזכרונות כשהוא ביד תלוי ברדת אחרים יש מקום לחול אבל כשאין ואינו לפניו בוודאי שלא יצא. אבל אי גם לא ה לא הובא לפניו פשוט וברור שכל הברכה הוי לבטלה כפי מה שביארנו לעיל.

י

מחלוקת הראשונים והאחרונים אי צריך ד לומר עם הש"ץ מ"ה במ"ה או לא

והנה מה שכתבו דסומא קורא בתורה משו שומע כעונה לאו כו"ע מודו לזה, דד דהטו"ז סובר בסומא דיכול לעלות כשעומ הס"ת, משום שומע כקורא, ולהטו"ז כאן הסומא קורא אפי' בלחש ולכן לא חילק בין ע ת"ח דהטעם משום שומע כקורא. אבל מהמ קלי"ט (ס"ד) משמע דסומא צריך גם לקרור וז"ל ולא נהגו לדקדק בזה [אם הסומא הוא ת"ח] דמסתמא כל אדם יכול לקרות עם הש"ץ ונראה דאינו סומך מטעם שומע כעונה רק דקורא עמו והוי כקורא מתוך הכתב, ומה סומא אינו קורא משום דברים שבכתב אי את לאומרם בעל פה זה רק בקורא לעצמו, אבל ע עם הבעל קורא שלפני הס"ת שקורא מתוך ה כקורא מתוך הכתב.

ובשו"ת משאת בנימין (סי' ס"ב) הובא שם נמך באמצע התשובה וז"ל, דגם ד לסומא לעלות לתורה סוברים דסומא לא יקר דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל דסוברים דזה לא הוי ע"פ כיון שהש"ץ קור הכתב והעולה קורא אתו מלה במלה (הוי כק הכתב). גם אפשר לומר שהמתירין סוברים אינו קורא כלל ודי לו ששומע הקריאה מן דשומע כעונה עכ"ל. הרי דכתב שני להמתירים, אי משום דקורא מלה במלה ע קורא ועי"כ הוי כקורא מתוך הכתב, ב' מטו כעונה. ובוה נחלקו המג"א והטו"ז, דהמו דסומא עולה אפי' ע"ה משום דכל אחד יכו עם הבעל קורא, הרי דסובר דצריך לומר י במלה, אבל הטו"ז כתב מטעם שומע כעו ע"ה שאינו יכול לקרות מלה במלה ג"כ ס לעלות משום ששומע כעונה. ומבואר מוד בעיקר הקנת הקריאה אפי' בלא סומא דלו

גור חמץ ואין מברכה
שאין ראוי לברך על בידו
דף דביטול האגודה
הוא המחשב אין
ן רק על דבר שמי
צא בלימד הוציא
משום האין מברכה

ענת יעקב לויטב קרית
ד דבריהם הן, דלמא
ל אף כשאומר בפה
צוה הוא כמחשבה או
התורה בפה, ומא
אף שאומר כל הפה
והיא דביטול שיצא
אומר בפיו לא נתח
כמחשבה ע"כ אין ל
ה אף שהאמת הוא
כשלומד בפיו נתח
הרב בשו"ע הל' ת
וקיים לא יבטל מ
ד כפה עוד מצוה ע
פה אף שעיקר מ
פרש תירוץ הקל

ול לברך על מנה
קול ארי חיל, הת
ינין דגבי ברכה צד
צוה דהא צריך להיות
עובר כתבו הפוסקים
יצוה צריכים להיות
מוך לעשיית המצוה
המצוה. והוסף שם
ז דהא היא טעם של
י ניכר שהברכה הל'
ניכר הברכה על מה
ברכה על מה לחול
רכה דהא אין ניכר
ב ע"כ אין להברכה
שט, עכ"ל.

שט דלא מיבעיא
זולך למקום הס"ת
יצא, רק אף אם

על מקומו והביאו לו הס"ת אצלו ג"כ לא יצא
שביארנו דאינו ניכר בשעת הברכה על מה
לספר הזכרונות כשהוא בידו ואינו
מבטל אחרים יש מקום לחול אבל כשאינו בידו
לפניו בוודאי שלא יצא. אבל אי גם לא הלך וגם
הוא הפניו פשוט וברור שכל הברכה הוי ברכה
למלה כפי מה שביארנו לעיל.

1

**החלטת הראשונים והאהרונים אי צריך העולה
לומר עם הש"ץ מלה במלה או לא**

היה מה שכתבו דסומא קורא בתורה משום דהוי
שומע כעונה לאו כו"ע מודו לזה, דהן אמת
הש"ץ סובר כסומא דיכול לעלות כשעומד אצל
הס"ת, משום שומע כקורא, ולהטו"ז כאמת אין
הסומא קורא אפי' בלחש ולכן לא חילק בין ע"ה ובין
הס"ת דהטעם משום שומע כקורא. אבל מהמג"א סי'
ל"ט (סק"ד) משמע דהסומא צריך גם לקרות שכתב
ח"ל לא נהגו לדקדק בזה [אם הסומא הוא ע"ה או
הס"ת] דמסתמא כל אדם יכול לקרות עם הש"ץ עכ"ל,
ונראה דאינו סומך מטעם שומע כעונה רק מטעם
דקורא עמו והוי כקורא מתוך הכתב, ומה שאמרו
סומא אינו קורא משום דברים שכתב אי אתה רשאי
לאומרו. בעל פה זה רק בקורא לעצמו, אבל אם קורא
עם הבעל קורא שלפני הס"ת שקורא מתוך הכתב הוי
כקורא מתוך הכתב.

יב"ט משאח בנימין (סי' ס"ב, הובא שם במג"א) כתב
כאמצע התשובה וז"ל, דגם המתירים
לסומא לעלות לתורה סוברים דסומא לא יקרא משום
דכתיב שכתב אי אתה רשאי לאומרו בעל פה, רק
דסוברים דזה לא הוי ע"פ כיון שהש"ץ קורא מתוך
הכתב והעולה קורא אתו מלה במלה (הוי כקורא מתוך
הכתב). גם אפשר לומר שהמתירין סוברים שהעולה
אינו קורא כלל הוי לו ששומע הקריאה מפי הש"ץ
דשומע כעונה עכ"ל. הרי דכתב שני טעמים
להמתירים, א' משום דקורא מלה במלה עם הבעל
קורא ועי"כ הוי כקורא מתוך הכתב, ב' מטעם שומע
כעונה. ובוה נחלקו המג"א והטו"ז, דהמג"א כתב
דסומא עולה אפי' ע"ה משום דכל אחד יכול לקרות
עם הבעל קורא, הרי דסובר דצריך לומר עמו מלה
במלה, אבל הטו"ז כתב מטעם שומע כעונה ואפי'
ע"ה שאינו יכול לקרות מלה במלה ג"כ סומא יכול
לעלות משום ששומע כעונה. ומבואר מזה דנחלקו
בעיקר תקנת הקריאה אפי' בלא סומא דלהמג"א אי

אפשר בענין אחר רק שהעולה צריך לקרות עם הש"ץ
מלה במלה, ולהטו"ז א"צ לכל זה.

ונראה עוד לומר דגם הראשונים האגודה והאשכול
ג"כ חולקים בזה הענין, ואף דהטו"ז הביא
אותם בחדא מחתא אבל חילוק גדול יש ביניהם.
דהרי בספר האשכול שנה פעמיים דאף בזה"ז שעולה
א' א' ואחד קורא צריך העולה לקרות עם הבעל
קורא. וע"כ דמה שהיקל בסומא היא ג"כ מטעם
שכתב במ"ב דכיון דהסומא קורא עם הש"ץ מלה
במלה הוי כקורא מתוך הכתב. אבל בספר האגודה
כפי החובל כתב וז"ל, ונראה לי במקום דליכא כהן
בעיר אלא סומא נראה דמותו לקרותו לס"ת ולא
יאמר אין כאן כהן כיון דקריאת התורה מורבנן יכול
הסומא להוציאם (בברכה), ואי משום ברכה לכטלה
הלא גם הרואה פטור מלברך דהא בידך שחרית אלא
שמחייב את עצמו ה"נ לא שנא, ואי משום דברים
שכתב אי אתה רשאי לאומרה ע"פ, לא דבוה"ז אינו
קורא אלא חתון וכן הוריתי לגולבא פעם אחת עכ"ל
האגודה. הרי שכתב בפירוש דהסומא לא יקרא וגם
הרואה אינו צריך לקרות עם הבעל קורא. הרי לפניך
מחלוקת האשכול עם האגודה דהאשכול הלך בסברת
המג"א והאגודה כהטו"ז, ודו"ק.

L

**אף המתירים לסומא לעלות לא התירו רק באופן
שיש כיסופא**

וכשבאנו לדברי האשכול והאגודה יש לדקדק
בדבריהם דהם לא התירו בשום צד רק
כאופן שיש חשש כיסופא או מחלוקת ואז התירו
לקרות לסומא, וכ"ז לא מצד הדין רק מצד מנהגא.
שהרי האגודה כתב דאי ליכא כהן בעיר נראה דמותו
לקרותו ולא יאמר אין כאן כהן ולכן התירו והורה
בגולבא פעם אחת, הרי דכל זה הוא שלא לומר אין
כאן כהן כיון שיש כאן כהן רק הוא סומא. וכן בספר
האשכול שהתיר בחתן שצריך לעלות ובוודאי בזיון
גדול שלא לקרות חתן ע"כ התיר באופן זה, דאל"ה
למה ליה למימר בחתן או בעיר שאין כאן כהן אהר
הרי בכל סומא הוא כן, אלא בוודאי שלא התירו רק
באופן שיש בזיון וכיסופא או מחלוקת, והרי התירו
חכז"ל כמה ברכות בקריאת התורה במקום דשייך
אינצויי כמובא בפוסקים.

וא"כ לפי הנ"ל יש סמוכין גדולים למ"ש הלבוש
בסי' קמ"א וז"ל, יש אומרים שאין קורין סומא

מש"כ הרב בקובץ הנ"ל עץ חיים שמלקט דברי המ"ב. והעלים עין מדברי המ"ב אלו שנקט כדברי הראשונים שלא לקרות לסומא לעלות לתורה אף שעומד אצל הס"ת.

L

ט

תבנא לדינא היוצא מכל הג"ף

76 פירות הנושרין מכל הג"ף בקיצור:

(א) אף לדברי המתירים לסומא לעלות א"א לצאת ע"י שומע כעונה רק כשעומד אצל הס"ת כמ"ש בפירוש בהאשכול ובדברי הטו"ז, והמברך מרחוק הוא ברכה לבטלה, וכמ"ש באריכות דלא מצינו מקום שיהא יכול לברך על דבר שאינו לפניו וכ"ש בספר תורה שעיקר התקנה הוא לקרות מחוץ הכתב דוקא וע"ז תקנו הכרחה וכמו שביאר היעב"ץ.

(ב) אף המתירין כסומא הוא רק משום כיסופא ובזיון ולא באופן אחר.

(ג) והעיקר בזה הוא כמ"ש רוב הפוסקים שלא לקרות לסומא לעלות לתורה וכמ"ש היעב"ץ והברכ"י וגם המ"ב בכיאר הלכה סי' קמ"א.

(ד) לדעת המתירין יש בזה שני טעמים ונ"מ אי צריך לקרות עם הבעל קורא וכמ"ש המג"א וביארנו דנחלקו בזה האשכול והאגודה.

(ה) אי מברך מרחוק של הס"ת ואח"כ הולך סמוך להס"ת הוי הפסק בין הברכה להקריאה.

(ז) אי מביאין לו הס"ת סמוך למקומו כאופן שלא הלך ממקומו ולא הוי הפסק, מ"מ לא יצא ברכה זו כמ"ש כל הפוסקים דאם אין בידו ואינו לפניו לא עלתה לו הברכה, דכלל גדול הוא בברכות שצריך שיהא ניכר על מה מברך וצריך להיות לפניו וע"כ אין מברכין על דבר שבלב לפי שאינו ניכר על מה הברכה חל שצריך להיות התחברות הברכה עם המצוה.

(ז) דברי הגר"א בסי' מ"ז מיירי לברך על ההנהגה בלימוד אבל בקריאת התורה הוא מטעם שומע כעונה ולא הוי כהרהור.

(ח) הציבור אין צריכין לצאת הברכה שלא תיקנו בו אלא בבעל קורא, ולרוב הפוסקים אין חוב שמיעה בכלל, רק בשבת זכור יש מקום להתיר לצאת בברכת העולה לתורה כיון שיש חיוב לשמיע ולברך וכמ"ש בשלה"ק וגם במנהגי חת"ס. ונחם שהעולם מקילים וגם גדולים וטובים שאין יודעים אפ"י בשבת זכור י"ל דלא תקנו ברכה על קריאת פ' זכור וכמו שהאר"י בזה בגאונא יעקב לפי זכור.

(ט) מ"ש המחבר סי' קמ"ג ס"ה כשכל הציבור אינם יודעים לקרות אלא אחד אז יברך ויקרא קצת פסוקים וכ"י זה קאי אפ"י לדברי הרמ"א וכו"ל.

ואסיי"ם בזה שבמקום ובזמן כזה צריך ליהזר מאוד בכונות הברכות וכמו שהזהירו כל רבותינו הגדולים והקדושים בזמנים כאלו שיהזרו מאוד במאה ברכות שמברכים בכל יום לברכם בכונה עצומה, ועוד יותר משאר זמנים שדוד המלך ע"ה תיקנו בזמן כזה לברך המאה ברכות ותעצר המגפה, אבל ח"ו להרבות בברכות לבטלה, ומי יודע אם אין דברים כאלו מוזיקים ומשחיתים ה"י, ונא להודיע לכל מי שרוצה לידע האמת שח"ו לא יקלו בדבר זה ולהזרזו מאוד עכשיו כזהירות הברכות.

והשי"ת ירפא שברינו ולא ישמע עור שוד ושבר בבני עמינו, ובחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בנערניו ובזקיניו נזכה לילך לקבל פני משיח צדקינו מחוץ נחת ושמחה באנפין נהירין ובהתגלות כבוד שמים עלינו בכ"א.

ועזבאעה"ח כ"א למב"י ג' שבועות לעומר, פה קרית יואל יצ"ו.

הק' מאיר יודא טענענבוים

אב"ד ור"מ ד'טשאטה

L

עוד בענין לברך הברכה על ד

בימי העומר, יתברך ויגזר אומר, לאל עלי גומר בני חביבי וחמדת לבבי, עיניו כיונים על ז מוה"ר יעקב מנחם חונה בעיר בו

אחדשה"ט כראוי וכנכון, כאתי כזה לברך על המוגז לשמוע קריאת התורה ולברך ממקום רחוק מהמורים וגם גדולים וטובים נכבד בענין זה, וכל זה כמה דברים שהם רחוקים מהלכה, ע"כ ראיתי לבאר ענ

א

למה אין מברכים וצונו על קריאת התורה בציבור יש לחקור למה לא תקנו לברך בקריאת התורה בציבור ברכת המצות כמו בכל המצות שתקנו לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו, ובפרט בברכת התורה ש"א שהוי ברכה מדאורייתא. ונקדים מ"ש בשו"ת מהר"י ברונא (סי' כ"א) וז"ל, ובאשר"י רפ"ג שאכלו האריך בדינים הללו והק' ג"כ מ"ש קטן רעולה למנין ז' וקורא בתורה ואינו יורד לפני התיבה. ותי' דתורה לשמיעה קיימי, ואינו ברכה לבטלה אע"ג דקטן אינו בחיוב בתורה, לפי שאינו אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו אלא אשר בחר בנו ואשר נתן לנו, ובמגילה חייבים בקריאה גמורה שנאמר נקראים ותעשים ולהכי מברכים על מקרא מגילה ולא ענ שמיעת מגילה עכ"ל. הרי שכתב דמטעם זה קט עולה למנין ז' וקורא בתורה לפי שאין מברכין וצונו משא"כ בקריאת המגילה עכ"ל.

והנה דברים הללו לקוחים מדברי הרא"ש (ברכות פ' סי' כ) ושם מבואר הדברים ביותר ע"כ נתיי לשונו וז"ל, והא דסלקי קטן ועבד ואשה דליתניו בתלמוד תורה למנין שבעה משום דס"ת לשמיע קאי (ולא ללימוד. מעדני יו"ט סק"ט) וברכה אינה לבטל דלא מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו על דב תורה אלא אשר בחר בנו ואשר נתן לנו עכ"ל. ה' חידש לן הרא"ש שני דברים, א' דקריאת התורה א בתורת לימוד רק לשמיעה קאי ולכן גם קטן וע ואשה שפיר יכולים לעלות. ב' דהברכה לא הוי בר המצות דלא תקנו לומר וצונו רק הוי כמו בר השבח והודאה על נתינת התורה.

וכן מבואר בפירוש בתוס' (רי"ה לב' ד"ה רא ר"י) וז' ור"י ב"ר יהודה מביא ראיה דנשים מברכות